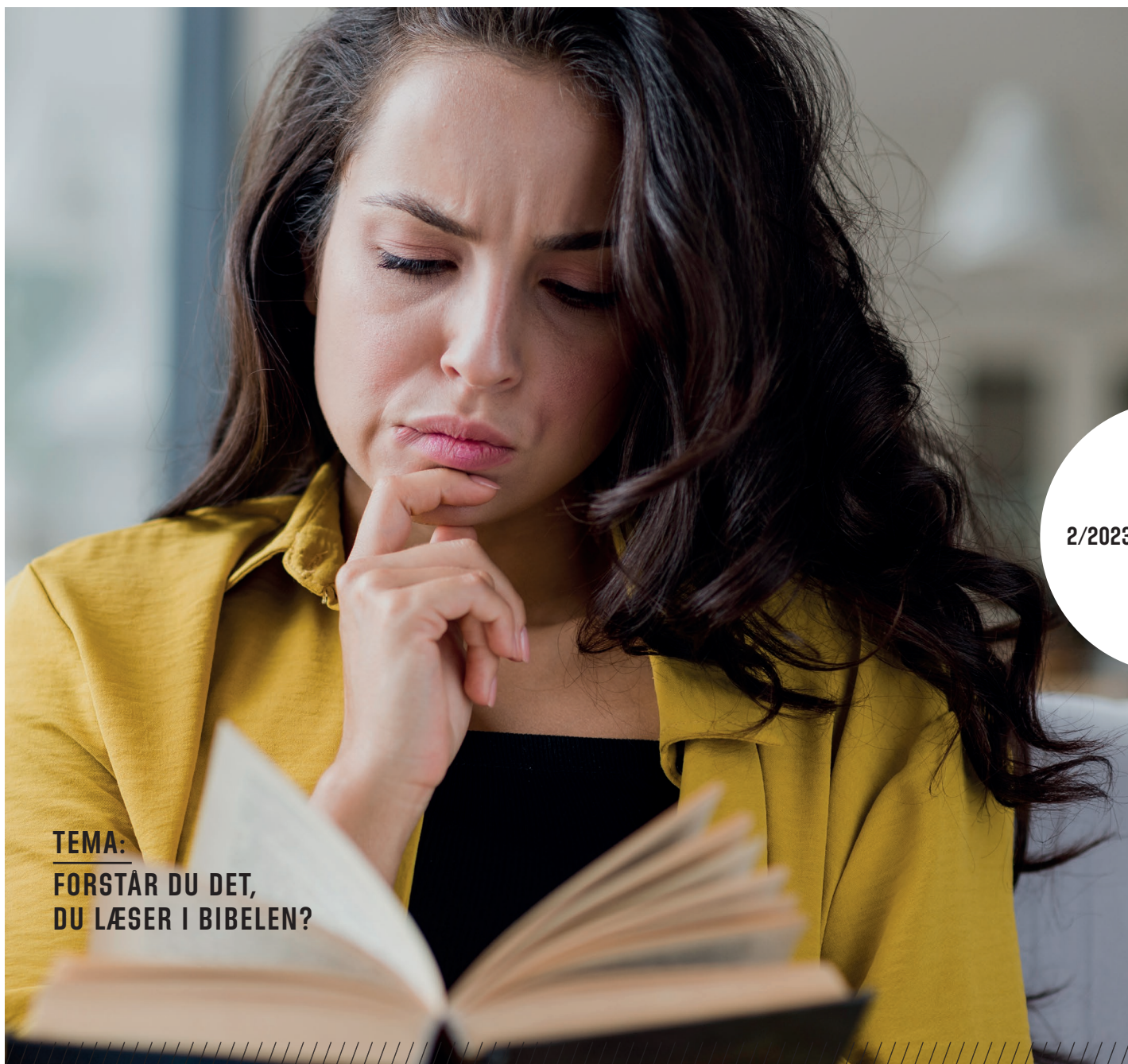

BUDSKABET

Fordybelse Analyse Inspiration

2/2023

TEMA:
**FORSTÅR DU DET,
DU LÆSER I BIBELEN?**

6
8 pejlemærker til at forstå Bibelen

14
Hvad i Bibelen er forpligtende i dag?

26
Troens forskellige udtryk

BUDSKABET

WWW.BUDSKABET.DK

Nr. 2/2023. Årgang 159
ISSN 0901-4802
ISSN 2446-404X (Budskabet online)
Budskabet udkommer fem gange om
året, næste gang den 17. juni.

LAYOUT

Amalie Puggaard Poulsen

FORSIDEFOTO

Freepik

TRYK

Jørn Thomsen Elbo A/S

ABONNEMENT

Papirudgave med fri netadgang: 330 kr.
(unge under 30: 190 kr.)
Kun netabonnement: 190 kr.
(unge under 30: 110 kr.)
Gaveabonnement: 190 kr. for papir-
udgave, 110 kr. for netudgave
Gebyr for udlandsabonnement: 50 kr.

UDGIVER OG EKSPEDITION

Luthersk Mission (LM)
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
tlf. 4820 7660, dlm@dlm.dk
www.dlm.dk

MAIL- OG ADRESSEÆNDRING

LM får *ikke* automatisk besked, når du flytter eller ændrer mailadresse eller efternavn. Giv derfor altid selv besked, når dine kontaktoplysninger ændres. Det er vigtigt, så både *Budskabet* og betalingsopkrævning når frem til rette sted.

REDAKTØR

Ole Solgaard
Enggårdsvej 39, Kragelund, 8723 Løsning
tlf. 2327 1253, os@dlm.dk

REDAKTIONSUDVALG

Alex Dahl Karlsen
cand.scient.pol., Tarm
alex.dahl.karlsen@gmail.com

Anton Bech Brauner
frimenighedspræst, Hillerød
a_brauner@hotmail.com

Helene Schou Andersen
læge, Kolding
helene@ksandersen.dk

Ruth Vatne Rasmussen
hjemmegående/legestuesekretær, Silkeborg
vatnerasmussen@gmail.com

Steffen Juul Pedersen
sælger, Haderslev
steffenjuul@outlook.com

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som Luthersk Mission (LM) står for.

FORDYBELSE i bibelsk og luthersk tro

ANALYSE af tidens strømninger

INSPIRATION til kristent liv og mission

LEDER	
04	Læs Bibelen – for livets skyld <i>Alex Dahl Karlsen</i>
TEMA: FORSTÅR DU DET, DU LÆSER I BIBELEN?	
06	8 pejlemærker til at forstå Bibelen <i>Hakon Christensen</i>
10	Hvor bogstaveligt skal Bibelen læses? <i>Christian Canu Højgaard</i>
13	Ved Jesu fødder <i>Trine Ulnits Jensen</i>
14	Hvad i Bibelen er forpligtende i dag? <i>Børge Haahr Andersen</i>
HORISONT	
18	Trosprøve på vej
19	Lad ikke sekulær-humanismen blive tolkningsramme for kristen tro
FOR TROEN	
20	Gud dømmer og frelser <i>Bryan Wolfmueller</i>
24	Et eventyrligt solbeskinnet under <i>Anna Muldbjerg Christensen</i>
ANDRE ARTIKLER	
26	Troens forskellige udtryk <i>Carsten Hjorth Pedersen</i>
30	Fra stilhed til kapitulation <i>Lars Malmgaard Jensen</i>
32	Er ægteskabet virkelig for altid? <i>Per Bøndergaard</i>
BOGER	
36	Fra bønnens verden
37	Frimodig
38	Løsesummen Jesus

Bibelens større sammenhæng viser os, hvad Bibelen positivt bekræfter, og hvad den blot tillader eller forudsætter.

LEDER

Læs Bibelen – for livets skyld

AF ALEX DAHL KARLSEN

*Den åbne bibel er et sted, hvor jord og himmel mødes.
Hvis vi lytter efter, mærker vi Guds puls.*

Når dette nummer af Budskabet har temaet "Forstår du det, du læser i Bibelen?" er det, fordi der er knyttet store løfter til at bruge Bibelen. Ét blandt mange eksempler: "I er jo ikke genfødt af en forgængelig, men af en uforgængelig sæd, Guds levende og blivende ord" (1 Pet 1,23).

Det, som jeg vil sætte fokus på, er ikke i første omgang, hvad Bibelen formår at give os og gøre ved os. Det er ellers ikke så lidt endda, fx: "give visdom til frelse" og "udruste til al god gerning" (2 Tim 3,14ff).

Men her vil jeg sætte fokus på *bibelglæden*.

Vi tror, at en sund bibelbrug fremmer bibelglæde. Det er en af grundene til, at vi må bestræbe os på at læse, forstå og anvende Bibelen.

Bibelglæde handler ikke bare om en intellektuel tilfredsstillelse. Glæden over at forstå noget og få en ting til at virke kender vi heldigvis i mange af livets områder. Men her er der noget

mere på spil.

Ægte bibelglæde fødes og næres af, at vi møder den levende Gud i Bibelen, fordi den er Guds ord. Forstår vi Guds åbenbaring ret, får vi Guds nåde, kærlighed og omsorg at se i hele sin fylde – og på den rette baggrund. Vi forstår, hvem vi er, og hvilken situation vi er i: om vi fx lever med eller uden Gud.

Jeg mærkede Guds puls

Den åbne bibel er et mødested mellem himmel og jord, hvor Gud træder os nær. Lytter vi efter, mærker vi Guds puls, ja, vi får lov til at se lige ind i hans hjerte.

For eksempel har jeg været igennem mose-loven mange gange, hvor jeg har kæmpet mig igennem alle mulige fremmedartede ceremonier og forordninger. Men pludselig opdagede jeg noget: Det var, at de mange og indviklede ceremonier afslørede Guds frelserhjerte.

Gud ønsker ikke bare at undervise os, men at opnå et fællesskab med os.

Det gik op for mig, at når ceremonierne for genoptagelse i menigheden for den rensede spedalske (3 Mos 14) tog otte dage, var det ikke et udtryk for, at det skulle være svært at blive en del af Guds folk igen. Derimod møder vi her den store sjælesørger, Gud selv. Han ved, at det kræver tid at gribe, at nu er man ikke længere udenfor, men har igen fællesskab med Gud og hans folk.

Det er den samme tilgivelse, nåde og forsoning, der skulle forkyndes i de mange ceremonier, men med forskellige vinkler: Synden/anklagerne sendes bort med den fugl, der er dyppet i vand og blod; totalbarberingen, der forkynder, at nu begynder et helt nyt liv med adgang til Guds forsamling; og til sidst indvies de rensede spedalske til tjenesten og fællesskabet med Gud under det rensende blod a la den, som blev ypperstepræsterne til del.

Denne opdagelse har ikke bare været intellektuelt spændende, men jeg har mødt en Gud, der tager sig den nødvendige tid til at frelse mig. Han opgiver mig ikke så hurtigt, og han er villig til at tilpasse budskabets vinkel, så der også er et frelsens ord til mig – på en måde, så jeg kan forstå det. Han behandler ikke alle ens eller taler på samme måde til alle.

Guds ord skaber liv i og omkring mig

Det er stort, men det er endda ikke nok. Bibelbrugens formål er *livet*. Den sigter på hjertet. Gud ønsker ikke bare at undervise os, men at opnå et *fællesskab* med os. Ja, han har lovet at tage bolig hos og i den, som tror. Loven lægges i

menneskers indre (Jer 31,31-34. Hebr 8,8-12).

Dermed genføder Bibelen. Vi bliver nye mennesker i mødet med Guds levende og blivende ord. Den gode bibelbrug forandrer os, fordi vi dér træder Gud nær.

Derfor er bibelbrugen så langt fra blot en intellektuel øvelse, men her træder vi frem for Gud, hvor han kan tale det til os, som han vil: dom, trøst og formaning til at leve efter Guds vilje og gøre godt mod en konkret næste. Dér lever vi i lydighed mod Ånden, ja, drives af Ånden (Rom 8,4ff.14. Gal 5,16ff).

Jeg erkender, at min egen bibellæsning er en blandet oplevelse. Ikke desto mindre er mine oplevelser med bibellæsning ikke det afgørende for at give mig varig bibelglæde.

Jeg tror også, det er vigtigt at bruge Bibelen dagligt, eller i hvert fald jævnligt, for ellers er vi på den, når vi har det vanskeligt. For det kan være svært at vide eller huske, hvor den rette hjælp er.

Det fællesskab, vi gennem bibellæsning og bøn får med Jesus i de gode dage, holder også i de onde. Det vil undertiden få en dybere betydning, når vi møder ulykken. Her har vi et sted at finde hjælp og nogle ord at gå på.

Når vi i dette nummer af *Budskabet* sætter fokus på, hvordan vi kan forstå og anvende Bibelen, har det altså ét overordnet formål: Vi har behov for at møde den levende Gud, og det gør vi i Bibelen. Det kan samtidig skabe en bibelglæde, der varer – for Guds levende ord skaber liv og alt godt i mig og omkring mig. ■

Alex Dahl Karlsen

TEMA

8 pejlemærker til at forstå Bibelen

AF HAKON CHRISTENSEN

Hvordan får vi det rette udbytte – altså det, som Gud har tænkt – af bibelteksterne?

Hakon Christensen, f. 1965
Landsleder i Bibellæser-
Ring
Hakon@blr.dk

Det er af altafgørende betydning for den kristne tro og det kristne liv, hvordan vi fortolker Bibelen. Det handler om forståelsen – betydningen af det, som vi læser. Vi fortolker alle sammen. Bevidst eller ubevidst.

Hvordan vi fortolker de bibelske tekster, har fundamental indflydelse på, hvordan vores relation til Gud bliver, og hvordan vi er forbundet med andre kristne. Dermed har det også stor betydning for, hvad kirkens mission, sendelsen til verden, går ud på – og mange andre ting.

Men det er ikke altid lige enkelt at fortolke Bibelen. Vi har alle en medfødt syndig tendens til at læse det ind i de bibelske tekster, som vi gerne vil finde i dem. Det er, så langt jeg kan vurdere, tidens altoverskyggende fortolkningsmæssige udfordring.

Vi lever i en tid, hvor *det rette for mig* er i centrum, også i tilgangen til Bibelen. Dermed kom-

mer vi nemt til at læse Bibelen med udgangspunkt i os selv: Hvad skal *jeg* bruge det her til? Hvad siger det *mig*?

Dette individualiserende fokus kan være skæbnesvangert. For det bliver let på bekostning af at spørge efter *Guds* intention med den bibelske tekst, jeg sidder og læser.

Det afgørende for mig må jo være, hvad *Gud* vil mig. Hvad er *hans* budskab? Og i forlængelse deraf: Hvad *betyder* det, han siger? (altså: fortolkning). Og hvad *indebærer* det så? (altså: anvendelse).

Hvordan kan vi i det hele taget udlede noget som helst af Bibelen, når både vores indre og tidsånden er fyldt med stemmer, der siger, at vi hver især må forstå teksten på den måde, som giver mest mening for os?

Hvordan får vi *det rette udbytte* – altså det, som Gud har tænkt – af teksterne?

Jeg vil nævne otte pejlemærker for, hvordan vi kan bruge, forstå og anvende Bibelen. Det er slet ikke en udtømmende liste, men tilsammen giver pejlemærkerne nogle gode redskaber til at få lukket det bibelske budskab op, sådan som Gud selv har ment det.

1. Bibelen skal fortolkes under bøn

Vores forhold til Bibelen kan koges ned til vores forståelse af tre små ord: *Indblæst af Gud*. Det er apostlen Paulus, der skriver dem: "Ethvert skrift er indblæst af Gud" (2 Tim 3,16).

Den åndsvirkelighed løfter de bibelske skrifter ud af alverdens biblioteker. Her er mere. Her er noget *større*. Her står vi med et guddommeligt under.

Skal vi få det rette udbytte af det guddommelige tekstmateriale, som Bibelen er, må vi derfor begynde med bøn. Vi kan ikke ved egen kraft knække koden, der åbner de bibelske tekster.

Jo, vi kan selvfølgelig genfortælle de bibelske beretninger og beskrive de litterære genrer. Vi kan bestemt også grave meget almenmenneskelig visdom frem. Men skal vi ned under overfladen og komme til rette med de åndelige sandheder, som Gud har indblæst i Ordet, og som derfor fortsat "blæser" fra Ordet, så klarer vi det ikke selv. Helligånden må åbne det for os.

Vi må derfor begynde fra et ydmygt udgangspunkt, hvor vi erkender vores egen begrænsning og deraf følgende afhængighed af Helligånden. Et godt vers til den bøn kunne være ordene fra Salme 119,18: "Luk mine øjne op, så jeg kan iagttage underne i din lov."

2. Bibelen skal fortolkes i fællesskab

Paulus formaner menigheden i Efesos til at "være rodfæstede og grundfæstede i kærlighed, så at I *sammen med alle de hellige* får styrke til at fatte, hvor stor bredden og længden og højden og dybden er, og til at kende Kristi kærlighed,

som overgår al erkendelse, så I fyldes, til hele Guds fylde nås" (Ef 3,17-19).

Der er altså noget, vi kun erkender og forstår, når vi *sammen* i det kristne fællesskab går til Guds ord. Det er noget så centralt som "Kristi kærlighed ... Guds fylde," siger Paulus.

Her spiller det lokale kristne fællesskab, hvor vi hører til i hverdagen, naturligvis en stor rolle. Fællesskabstanken har dog ikke kun en geografisk, men også en historisk dimension. Vi står "sammen med alle de hellige" (jf. Jud 3b) op igennem historien i et fortolkningsfællesskab, som fx kommer meget konkret til udtryk i bekendelsesskrifterne.

3. Der må ikke trækkes noget fra eller lægges noget til

Den moderne bibelkritik har gjort det legitimt for mange at sortere i Bibelens budskab. Man har begrundet det med, at Bibelen er skrevet af mennesker med en begrænset menneskelig og åndelig forståelse.

Derfor vil man ikke sige, at Bibelen er Guds ord, nej, den *indeholder* bare Guds ord. Næstekærlighedsbuddet bliver dernæst ofte det styrende kriterie for at finde frem til, hvad der så er Guds ord i Bibelen.

En sådan tilgang til bibelfortolkningen falder ind under Guds dom på Bibelens sidste side:

"Føjer nogen noget til ..., og trækker nogen noget fra ordene i denne profetiske bog, vil Gud fratage ham hans del i livets træ og i den hellige by, som der er skrevet om i denne bog" (Åb 22,18f).

Dommen er knivskarp over det menneske eller den kirke, som gør det. For hvis Bibelen er Guds åbenbaring af sit eget væsen, sin vilje og af vejen til frelse, så ved vi dybest set ikke andet eller mere om Gud end det, han har fortalt os deri.

Det er altså topmålet af hovmod at tro, at vi

Vi fortolker alle sammen. Bevidst eller ubevidst.

FOTO: KNUD W. SKOV

Der er noget, vi kun erkender og forstår, når vi sammen i det kristne fællesskab går til Guds ord.

skulle have redigeringsrettigheder til dette dokument.

4. Bibelens sammensatte karakter skal respekteres

Bibelen er ret forstået en række enkelttekster (som dog udgør en forbavsende enhed). Her er både breve, lovtekster, historiske beretninger, ordsprog, poesi, profeti, lignelser, apokalypse etc.

Den mangfoldighed af genrer må vi nødvendigvis tage alvorligt, når vi skal arbejde med praktisk bibeltolkning.

Nødvendige spørgsmål kan fx være: Hvad er tekstens særlige karakter? Hvad er den historiske situation, som teksten kommunikerer ind i? Hvordan forstod de første læsere denne tekst?

Sådanne spørgsmål kan også hjælpe os til at tage de første skridt mod den vigtige og rette skelnen imellem det tidsbegrænsede og det tidløse i de bibelske tekster.

For der er faktisk en række bud og forskrif-

ter, som kun har tidsbegrænset gyldighed, eller som kun er sagt til Israel. Det gælder fx en lang række love i GT, som kun havde gyldighed i den gamle pagt. Det er alle de forskrifter, som hører ind under ceremonialloven og samfundsloven.

De er fortsat Guds eget ord, og de peger på mange forskellige måder frem mod Jesus. Men de er ikke længere forpligtende for os, som lever i den nye pagt. Vi skal ikke længere holde os fra svinekød, lade håret gro ved tindingerne, ofre dyr og henrette alle mordere (3 Mos 11,7; 19,27; 22,18ff; 24,17).

Disse forskrifter var ifølge Det nye Testamente gyldige frem til Jesus, men er nu bragt til ophør (Gal 4,8ff. Kol 2,16f. Hebr 9). Det er altså Bibelen selv, som definerer, hvad der er tidsbegrænset.

5. Bibelen skal fortolke Bibelen

Bibelen er klar, men den indeholder ord, som for os kan virke uklare.

Når vi kommer til sådanne vers, må udgangs-

Vi må lade de klare ord i Bibelen kaste lys over de ord, som for os er uklare.

punktet være, at der står én Gud og én Ånd bag hele Bibelen. Derfor kan vi lade det, som Bibelen siger om et bestemt emne ét sted, være en fortolkningsnøgle til det, som Bibelen siger om det samme emne et andet sted.

Eller sagt på en anden måde: Vi må lade de klare ord i Bibelen kaste lys over de ord, som for os er uklare.

Jesus siger fx: "Alt, hvad to af jer her på jorden bliver enige om at bede om, det skal de få af min himmelske fader. For hvor to eller tre er forsamlet i mit navn, dér er jeg midt iblandt dem" (Matt 18,19f).

Ved en overfladisk læsning ser det ud til, at løftet er fuldstændigt betingelsesløst, og det giver tilsyneladende alle kristne en total og nærmest vilkårlig autoritet til at få, hvad de peger på.

Det er imidlertid ikke tilfældet, og det har de fleste kristne uden tvivl for længst fundet ud af.

Men hvordan skal vi så forstå løftet? Her kan vi stille i hvert fald to spørgsmål: 1) Hvilken tekstsammenhæng står det i? 2) Hvilke andre bibeltekster berører samme tema?

I dette tilfælde kan vi blive ledt på sporet ved at kigge i Johannesevangeliet, hvor

Jesus gentagne gange giver et lignende løfte (14,13f; 15,16; 16,23), men alle steder knytter ordene "i mit navn" til.

6. De læremæssige afsnit skal kaste lys over de historiske afsnit

Halvdelen af Bibelen er historiske beretninger. De historiske dele af Bibelen handler primært om troende mennesker, som i mange henseender kan være forbillede for os.

Men vi kan ikke tage for givet, at de troende i Bibelen altid handler ret. I nogle tilfælde er det ganske åbenbart, at de synder, og til tider siges det også i bibelteksten. Men for det meste gengiver Bibelen blot de troendes handlinger uden at vurdere dem. Da skal vi være opmærksomme på, at vi langt fra altid skal gøre de troendes handlemåde til et forbillede for os.

Gideon bad om et tegn fra Gud (Dom 6,36ff.). Samson undlod at drikke vin og øl (Dom 13,4). Daniel bad tre gange om dagen vendt mod Jerusalem (Dan 6,11), og de første kristne levede i en slags kollektiv, solgte deres ejendele, gav alt væk og fejrede nadver i hjemmene (ApG 2,44-46).

Hvor meget af dette bør tjene som forbillede for os? Det kan vi ikke se ud af de historiske beretninger alene. Men i de læremæssige afsnit i Bibelen sættes der på en helt anden måde enkle og klare ord på, hvad Gud kalder os til at tro og gøre. I det lys skal vi vurdere de troendes liv og handlinger i de historiske beretninger og se, hvad der kan tjene som forbillede for os.

7. Skeln mellem lov og evangelium

I luthersk kristendomsforståelse taler vi om, at Gud grundlæggende taler til os på to måder i Bibelen. Han åbenbarer sine krav til os, og han åbenbarer sin nåde mod os for Jesu skyld. Alle ord i Bibe-

len om Guds krav er *loven*, og alle ord om Guds nåde er *evangelium*. Det er afgørende for vores fortolkning, at vi sonderer rigtigt mellem disse to aspekter af Guds ord.

Det er nøglen til et frimodigt og sundt kristenliv: Vi tager evangeliet til os og lader det råde i forhold til Gud – altså det lodrette plan; og vi tager loven til os og lader den råde i forhold til næsten – altså det vandrette plan.

8. Alt i Bibelen skal tolkes i lyset af Jesus

Jesus Kristus er skriftens kerne og stjerne. Bibelens centrale formål er at lede os til ham. Sådan forstod Jesus selv skrifterne i GT, når han slår fast, at "de vidner om mig ... Havde I troet Moses, ville I have troet mig; for det var *mig*, han skrev om" (Joh 5,39.46).

Tilsvarende kan vi se, at da han fulgtes med to disciple på vej til Emmaus, gennemgik han "Moses og alle profeterne og udlagde for dem, hvad der stod om *ham* i alle Skrifterne" (Luk 24,27).

Uanset hvilket emne vi beskæftiger os med i Bibelen, må vi spørge: Hvilket lys kaster evangeliet om Jesus ind over dette emne? Han er et sikkert kompas at navigere efter i en forvirret tid. Han er det inkarnerede Ord, og som sådan kommer han til os i dag igennem Bibelens ord.

Jeg har en drøm

Jeg har en drøm om en ny bibelkultur – en kultur, hvor Bibelen bliver brugt regelmæssigt og systematisk i vores hjem, og hvor de bibelske tekster har en afgørende plads i vores kirkelige fællesskaber. Hvor vi sammen mærker vinden fra det ord, Gud indblæste i sine apostle og profeter. Og hvor vi sammen vokser i indsigt, erfaring, lydighed og glæde – over Guds levede og blivende ord (1 Pet 1,23). ■

TEMA

Hvor bogstaveligt skal Bibelen læses?

AF CHRISTIAN CANU HØJGAARD

For at forstå en bibeltekst efter dens intention må vi kende dens genre.

Christian Canu Højgaard,
f. 1988

Adjunkt i Gammel Testamente på Dansk Bibel-Institut og præst i Vestsjællands Valgmenighed
cch@dbi.edu

Bibelen er fuld af billedsprog, og ganske ofte er vi klar over det. Vi forstår, at Jesu tale om falske profeter i fåreklæder er et billede på, at forkyndelse kan være livsfarlig for troen, selvom den lyder rigtig og harmløs. Vi behøver ikke kigge rundt på stolerækkerne for at holde øje med, hvem der evt. har uld- eller skindtrøjer på.

I dette tilfælde handler bibeltroskab altså om *ikke* at læse teksten bogstaveligt, men som et billede.

Mere generelt handler bibeltroskab om at læse Bibelen på den måde, som den menneskelige og den guddommelige forfatter havde til hensigt: nogle gange bogstaveligt, nogle gange billedligt.

Udfordringen i dag er nok sjældent, at mennesker læser Bibelen overdrevent bogstaveligt, men at Bibelens grundlæggende historiske troværdighed anfægtes og benægtes. Det hænger sammen med, at *bibelkritikken* har været stadigt voksende siden oplysningstiden.

Ikke desto mindre er det i praksis ikke altid nemt at afkode, hvordan teksten skal læses.

Derfor vil jeg i denne artikel beskrive nogle principper for en bibeltro læsning sammen med konkrete eksempler.

To gode principper

I 1978 formulerede 200 evangelikale kirkeledere Chicago-erklæringen for Bibelens ufejlbarlighed,¹ der senere blevet udvidet et par gange. Dokumentet angiver en række vigtige principper for bibeltroskab, hvoraf jeg vil fokusere på to:

1. De hellige skrifter ... skal tros som Guds instruktioner i alt, hvad de bekræfter (s. 3).
2. Historie må behandles som historie, poesi som poesi, hyperbler (overdrivelser) og metaforer som hyperbler og metaforer, generaliseringer og approksimationer (cirka-angivelser) som det, de er, og så videre (s. 9).

Lad os begynde med det *sidste* punkt: For at forstå en bibeltekst efter dens intention må vi kende dens *genre*.

Når Jesus taler i lignelser, ved vi, at Himmeriget *ikke er* "en mand, der såede god sæd

i sin mark,” men at et aspekt ved Himmeriget kan *sammenlignes* med denne sædemand (Matt 13,24). Vi kan ikke se Himmeriget, men gennem Jesu lignelser får vi konkrete billeder på denne usynlige virkelighed. Noget lignende er tilfældet med ordsprog og poesi i Bibelen.

Bibelen kan også indeholde overdrivelser og generaliseringer. Rahab bekender fx, at ”alle landets indbyggere skælver i angst for jer” (Jos 2,9). Vi behøver ikke forudsætte, at Rahab havde kendskab til *alle* kana’anæres følelsesliv for at anerkende sandheden i udsagnet: (Mange af) indbyggerne i Kana’an havde hørt rygter om israelitterne, og der var en *generel* frygt for dem.

Det *første* punkt er et mere overordnet princip: Bibelen skal tros i alt, hvad den bekræfter.

Underforstået: Der findes også noget i Bibelen, som ikke bekræftes.

Fx er flerkoneri udbredt i GT, og selv troens fader, Abraham, tog sig flere koner. Men Bibelen bekræfter eller anerkender ikke den praksis, heller ikke selvom Gud igennem profeten Natan siger til David, at ”jeg lagde din herres hustruer i din favn” (2 Sam 12,8). Her er der snarere tale om, at Gud for en tid tillader en praksis, mens Højsangen, Ordsprogenes Bog og ikke mindst Første Mosebog 2,24 udtrykkeligt hylder og bekræfter det monogame ægteskab.

Jesus giver udtryk for det samme i forbindelse med skilsmisse. Han forklarer, at moseloven tillader skilsmisse på grund af israelitternes ”hårdhertethed” (Matt 19,8), men at det ikke er en ideel praksis. Med andre ord *tillader* Bibelen en praksis for en tid, men den *tilskynder* ikke til det.

Vi kan derfor ikke bruge Bibelen som et argument for skilsmisse eller flerkoneri. Bibelens større sammenhæng viser os, hvad Bibelen positivt bekræfter, og hvad den blot tillader eller forudsætter.

Verdensbillede

Når vi skelner mellem, hvad Bibelen bekræfter og ikke bekræfter, får vi også hjælp til at forstå nogle mærkværdige udsagn om naturen. På Bibelens tid troede man ligesom os europæere

før Kopernikus, at jorden var flad, og at solen, månen og stjernerne var sat fast på en kuppel. GT indeholder ikke nogen korrektion til det verdensbillede.

Gud tillod altså israelitterne – endda Bibelens forfattere(!) – at have et forkert verdensbillede efter en naturvidenskabelig målestok.

Mange af Bibelens beskrivelser af naturen er udtryk for dette verdenssyn. Det gælder fx, når Salme 19 beskriver, at Gud har ”rejst et telt til solen,” og at solen ”går som en brudgom ud af sit kammer, den gennemløber sin bane glad som en helt” (v.5f).

Man kender til lignende sprogbrug fra andre mellemøstlige kulturer, og den afspejler, hvordan man opfattede solen og naturen. Pointen er ikke, at der findes et telt til solen, men at Bibelen bruger udtryk og ideer, der fandtes i kulturen til at forkynde et *bibelsk* budskab.

Der er nemlig en helt afgørende forskel på Salme 19 og de omgivende kulturer. I de andre lande dyrkede man solen som en manifestation af en guddom, men Salme 19 begynder anderledes: ”Himlen fortæller om Guds herlighed” (v.2). Solen er ikke en guddom og skal ikke dyrkes – men den er placeret af Gud og vidner om *hans* storhed.

Vi skal altså ikke læse GT’s tekster om naturen gennem naturvidenskabelige briller, for de

Når Bibelen taler om falske profeter i fåreklæder, forstår vi godt, at det ikke er bogstavelig ment.

FOTO: FREEPIK

”Gud har rejst et telt til solen,” kan vi læse i Bibelen. Det er ikke en naturvidenskabelig konstatering, men et budskab om, at Gud har placeret solen og har magt over den.

var ikke opfundet dengang. Ofte viser teksterne selv – ligesom Salme 19 – hvad der er tekstens budskab, også til os i dag. Og nogle gange kan man få hjælp ved at bruge bibelkommentarer, der forklarer sproget ud fra teksternes historiske baggrund.

Målgruppe

Et andet eksempel er det berømte udsagn ”øje for øje, tand for tand” (2 Mos 21,24).

Udsagnet er ofte blevet brugt til at hævde, at Gud er ond og voldelig i GT, hvor retsprincippet siges at handle om ”hævn og straf”.² Og så indfører Jesus i stedet princippet om at vende den anden kind til (Matt 5,38f).

I første omgang lyder ”øje for øje, tand for tand” da også som et blodigt princip. Men der er faktisk ikke tale om et uretfærdigt, hævn-gerrigt princip. Alternativet til denne retspraksis var blodhævn: ”Jeg dræber en mand for en flænge, et barn for en skramme” (1 Mos 4,23). Blodhævn var (og er) den barske virkelighed i et samfund, hvor retfærdigheden ikke håndhæves.

”Øje for øje, tand for tand” var et opgør med blodhævn. Og princippet blev ikke forstået bog-

staveligt i alle tilfælde. Ofte udregnede man en økonomisk erstatning, der svarede til forbrydelsen (fx 2 Mos 21,33f). Samtidig skulle princippet sikre, at man ikke i misforstået barmhjertighed gav gerningsmanden en for lille straf, så offeret eller de pårørende blev motiveret til selvtægt.

Israelitternes retsprincip, som de i stor udstrækning delte med de omgivende samfund, er således et bærende princip i vores egen strafferet.

Når Jesus gør op med princippet, hænger det sammen med et mere grundlæggende skifte i brugen af moseloven. Den var oprindeligt tænkt primært som en samfundslov, men Jesus udlagde dens *princippet for kristne individer*.

Som *samfund* har vi brug for et retfærdighedsprincip, så forbrydelse ikke kan betale sig, men straffes proportionalt med forbrydelsens størrelse. Som *kristne* derimod kaldes vi hver især til at fremme en højere retfærdighed i vores personlige liv ved ikke at søge uretfærdig hævn eller retfærdig gengældelse, men derimod *uretfærdig barmhjertighed*. Det er på den måde, kristne er salt og lys i verden – billedlig talt.

Læs bibelteksten i dens sammenhæng

Bibelen er inspireret og er Guds ufejlbarlige ord til alle tider (2 Tim 3,16). Det gælder både tekster i GT og NT, lovtekster og lignelser. Gud vil gennem hele Bibelen derfor også sige noget til os, der lever i Danmark i 2023.

Og nu har jeg forsøgt at skitsere et par principper for, hvordan vi kan læse Bibelen, så vi ikke sætter lighedstegn mellem det, som Bibelen *forudsætter*, og hvad den positivt *bekræfter*.

Her er det en hjælp at se på tekstens *placering* i Bibelen og undersøge, hvordan andre tekster belyser samme tekst eller emne. Samtidig er det vigtigt at respektere tekstens *genre*, så vi fx ikke læser lignelserne som faktiske beskrivelser af Himmeriget. ■

1 library.dts.edu/Pages/TL/Special/ICBI_1.pdf

2 Fx kristeligt-dagblad.dk/debat/islam-og-kristendom.-se-forskellene-i-oejnene

VED JESU FOD

MARIAS SANG

AF TRINE ULNITS JENSEN

Sæt dig her ved Jesu fod
Lad dagens pligter hvile
Find ro og fred i Jesu ord
Få kræfter og nyt mod
Jesus har tid til dig
Tag dig tid til ham
Sæt dig her ved Jesu fod

Sæt dig her ved Jesu fod
Arbejd ikke mere
Husk at når du tjener Gud
Skal du ku' høre ham
Jesus vil være Herre
Han vil lede dig
Sæt dig her ved Jesu fod

/: Søg først Guds rige
og hans retfærdighed
Så skal alt det andet
gives jer i tilgift :/

Sæt dig her ved Jesu fod
Hør efter hvad han siger:
"Du bekymrer dig om mange ting
lad mig nu få din tid!
Kom til mig, du som slider
Og jeg vil gi' dig fred"
Sæt dig her ved Jesu fod

FOTO: FRIEPIK

Trine Ulnits Jensen, f. 1982

Lærer

tumletrine@hotmail.com

Lyt til sangen her (efter ca. 10 sek.):
musikskedefortællinger.dk/sang/maria

TEMA

Hvad i Bibelen er forpligtende i dag?

AF BØRGE HAAHR ANDERSEN

Kan vi udlede noget som helst af Bibelen som rettesnor for vores tid? Og hvordan finder vi i så fald frem til det?

Børge Haahr Andersen,

f. 1956

rejsepræst og underviser på
Dansk Bibel-Institut
bha@dbi.edu

Bibelen er autoritet for tro, lære og liv. Det siger vi ofte, når vi betoner vores autoritet inden for tros lære og etik.

Men hvordan kan vi egentlig udlede noget af Bibelen som rettesnor for os i dag? Der er vel forskel på den gamle og den nye pagt. Og der er jo talrige beskrivelser af folk, der gjorde det ene og det andet, som vi ikke nødvendigvis skal efterligne.

Så: Hvordan kan vi finde ud af, hvad der *forpligter* os i dag?

Lad mig begynde med at nævne tre konkrete eksempler:

1. Privat eller kollektiv ejendomsret

De første kristne i Jerusalem solgte ofte deres ejendom og gav overskuddet til det store fællesskab og levede i en slags kollektiv (ApG 2,45). Det omfattede flere tusinde mennesker. Peter

gør det dog senere klart, at det er en helt frivillig ordning (ApG 5,4).

Men de første kristnes totale satsning på fællesskabet har været en tilbagevendende inspiration i kirkens historie. Dog blev ejendomsfællesskabet aldrig særlig udbredt i de kristne menigheder, der blev grundlagt på Ny Testaments (NT) tid.

Da kollektivtanken bredte sig efter ungdomsoprøret, opstod også en kristen variant, der blev udbredt i Danmark: "Jesus-folket". De var en gruppe unge, som havde forladt hjem og ejendom og levede som omrejsende vagabonder og evangelister. Forskellige andre former for kristne kollektiver er siden skudt op, inspireret af de første kristnes ejendomsfællesskab.

Men set ud fra NT som helhed er det et personligt skøn, hvordan den enkelte kristne vil forvalte det, man har af penge og ejendele. Det

generelt forpligtende i Bibelen er gæstfrihed og gavmildhed – og ikke, om man håndhæver en privat eller kollektiv ejendomsret.

Paulus opfordrer igen og igen til gavmildhed over for de fattige og over for dem, der lever af at forkynde evangeliet. Men ikke til ejendomsløshed.

2. Er en kristen forpligtet på at give tiende?

I den gamle pagt blev de tolv stammer økonomisk og socialt bundet sammen, ved at Levi stamme skulle leve jordløst, mens de øvrige 11 stammer skulle give 10 % af årets udbytte til dem. Til gengæld fik de et særligt ansvar for at tage vare på templet og præstetjenesten.

Under sit jordeliv lever Jesus og de jødiske disciple fortsat efter den ordning, og Jesus forpligter sine disciple på det (Luk 11,42). Samtidig profeterer Jesus om templets ødelæggelse og det levitiske systems sammenbrud og dermed ophøret af den gamle pagts ordning med tiende.

Når Paulus underviser de kristne menigheder, siger han intet om de jødiske kristnes forpligtelse i forhold til Levi stamme. Men derimod at den, som forkynder evangeliet eller arbejder som diakon i menigheden, skal have en ordentlig løn, og det er menighedens pligt at sørge for denne organiserede gavmildhed (1 Kor 9,14-18).

Paulus roser menigheden i Filippi for deres rundhændede og systematiske gavmildhed (Fil 4,14-20).

På samme måde som Guds folk i den gamle pagt blev knyttet sammen socialt og økonomisk pga. ordningen med den jordløse stamme, bliver Guds folk i den nye pagt knyttet sammen ved pligten til at skulle lønne fuldtidsansatte præster, diakoner og missionærer.

Internationalt bliver kristne knyttet sammen ved, at vi i de rige lande støtter fattige kristne rundt om i verden.

FOTO: PEXELS

I 2010 var jeg sammen med seks kristne organisationer med i kampagnen *Giv dig rig*. Vi ønskede at tilskynde kristne mennesker i Danmark til at være mere gavmilde.

Mens reallønnen i Danmark var vokset støt i fem årtier, var den andel af lønnen, som blev givet videre til kristent arbejde, faldet. Derfor ville vi gerne i fællesskab skabe en modkultur til materialismen i vores folk og i kristne miljøer ved at sætte fokus på de kristnes kald og pligt til gavmildhed.

Selvom de første kristne ofte solgte deres ejendom og levede i en slags kollektiv, er vi ikke forpligtet på at gøre det samme.

Enhver kristen, som påtager sig det mest ydmygende og nedværdigende arbejde for at tjene andre, efterkommer Jesu ord om, at han er et forbillede med henblik på at tjene.

Vi var inspirerede af Gammel Testaments (GT) tale om at give tiende, men fordi den nye pagts gudsfolk ikke er forpligtet på ordningen med 10 %, ønskede vi ikke at forpligte os rige danskere på det, men kun på rundhåndet gavmildhed. I vores måde at fremlægge sagen på ønskede vi at sondre mellem de eksempler fra Bibelen, som inspirerede os, og de konkrete påbud, der forpligter os.

Her 13 år efter kan jeg godt være i tvivl om, hvorvidt kampagnen kom til at gøre nogen forskel. Jeg tror, vi inspirerede nogle mennesker til at tænke gæstfrit og gavmildt. Men skal det på sigt danne en modkultur, er der brug for, at vi til stadighed gennemlyses af Bibelens konkrete vejledning.

3. Hvorfor skal nadveren udføres igen og igen, men ikke Jesu fodvaskning?

De tre første evangelier omtaler indstiftelsen af nadveren, så det bliver klart, at nadveren er den nye pagts påskemåltid. Der skal ikke længere slagtes et lam hver påske, men den nye pagt er grundlagt på Jesu stedfortrædende offer. Hans krop blev nedbrudt og hans blod udgydt for hele verden til syndernes forladelse.

Derfor skal ikke blot de tolv apostle, men alle Jesu disciple til alle tider fejre nadveren. I den menighed, der blev dannet pinsedag, holdt disciplene fast ved ”brødsbrydelsen”, altså nadveren. Når Paulus senere til en ikke-jødisk menighed

uden for Israel underviser om nadveren, er det tydeligt, at det er en kristen tradition at fejre nadveren (1 Kor 11,17-34).

Når Jesus vasker disciplenes fødder (Joh 13), er det et markant udtryk i handling for, at han, som er alles herre, kom for at være tjener og slave for disciplene. Kun ved at tjene og give sit liv kunne han redde disciplene og os andre fra Guds dom og den evige fortabelse.

Det at tjene og ydmyge sig er det vedvarende og forpligtende kald i den beretning. Derimod er vi ikke forpligtede til at gentage fodvaskningen i dag, sådan som visse kirkesamfund har indført som en særlig påskeskik.

I givet fald ville der i den første kirkes praksis have været en formaning til at fastholde fodvaskningen, og man ville se eksempler på, at denne skik reelt var en del af menighedernes fælles praksis.

Derimod har vi spredt over hele NT en række formaninger til at være *tjener* for fællesskabet. Enhver kristen, som påtager sig det mest ydmygende og nedværdigende arbejde for at tjene andre, efterkommer Jesu ord om, at han er et forbillede med henblik på at tjene (Fx Rom 15,8. 1 Kor 9,19. Gal 5,13. Ef 6,21. Fil 2,5. Kol 4,17).

Hvordan er hele Bibelen vores norm?

Efter at have nævnt nogle konkrete eksempler vil jeg gerne forsøge at præcisere det overordnede. Hvis vi som det jødiske folk i en periode af frelseshistorien kun

havde mosebøgerne som helligskrift, ville det være vanskeligt for os at se, hvad der ”bare” er *inspiration*, og hvad der er *forpligtende* til enhver tid.

Da de profetiske skrifter kommer til, antydes det, at der vil komme en ny pagt, som omfatter både jøder og hedninger, og hvor pagtsfolket vil have et nyt forhold til loven. Det antydes også, at Guds egentlige offer ikke er dyreofre, men et menneske, Herrens lidende tjener (Es 53).

Men det er først i lyset af NT, at det bliver klart, at dele af moseloven ikke længere forpligter. Hele offerinstitutionen i templet er kun en skygge af det, der kom i kød og blod med Jesu komme til verden (Hebr 10).

I sin undervisning af disciplene erklærer Jesus ”al mad for ren” (Mark 7,19). Det varer en rum tid, før Jesu disciple vover at tage konsekvensen af det (Jf. ApG 10,15).

Det betones i Apostlenes Gerninger 15 og en række steder i Paulus’ breve, at den nye pagt har nedbrudt skellet mellem jøder og hedninger, så hedninger ikke er forpligtede på at indrette sig efter moseloven for at kunne leve som kristne. I den gamle pagt var dette vejen ind i Guds folk, men i den nye pagt har alle direkte adgang til Gud i Jesu navn (Ef 2,11-22).

Samtidig ser vi, at når Jesus udlægger loven i bjergprædikenen, gentager han dele af de ti bud i moseloven. Eller når Paulus skal præcisere, hvad kristen næstekærlighed er, gentager han en række af de ti bud (Rom 13,8-10).

Ud fra GT alene kan vi faktisk ikke se, at dyreofrene var en guddommelig ordning, der havde en udløbsdato (indtil Kristus kom, Gal 3,24). De nævnes sammen med templet og festerne som en evigt gyldig ordning. Men NT viser, at de er evigt gyldige på den måde, at de peger frem mod det evige offer, Kristus bragte ved dagens ende én gang for alle.

I lyset af Jesu komme og den nye pagts

tid kan vi inddele loven ud fra et overordnet princip: Hvad gælder ”stadigvæk”, og hvad gælder ”ikke mere”.

Stadigvæk – ikke mere

Det, som ikke kan ses ud fra GT alene, men ud fra NT, er, at en række love er tidsbegrænsede og kun gælder det jødiske folk i perioden fra Moses til Kristus. Det gælder offerinstitutionen, templet, love om rent og urent og en række samfundslove, som angår jødernes liv i det lovede land.

Ifølge NT gælder disse love ikke i den nye pagts tidsalder. Hedninger skal ikke blive jøder, lade sig omskære og følge moseloven, før de kan blive kristne. Gør man dette til et krav, underminerer man Jesu komme og hans døds betydning. Så gør man ifølge Galaterbrevet menneskers gerning og ikke Kristi gerning til frelsesvej.

Hvis vi i dag vil forpligte kristne til at følge GT’s ceremonier eller love, underminerer vi det, som NT siger om den nye pagt ved Jesu stedfortrædende død.

Hvis messianske jøder selv ønsker at følge moselovens bestemmelser om rent og urent, hvad mad og drikke angår, kan de gøre det som en del af det at være en del af jødisk kultur. Men i det øjeblik, de forpligter andre til at følge dem som et vilkår ved at være kristen, bryder de med de apostolske principper (ApG 15), som stadig er gældende. En kristen har nemlig sin identitet i Kristus alene, ikke Kristus og min efterlevelse af moselovens forskrifter.

Visse ting i moseloven og hos profeterne er nok talt til jøderne i en bestemt tidsperiode, men er begrundet i almenmenneskelige principper. De gentages derfor i den nye pagt og er forpligtende for kristne: En kristen skal ære sine forældre, må ikke slå ihjel, må ikke bryde ægteskabet, ikke

sjæle, lyve eller misunde andre.

Det var i sin tid Guds ord til jøderne, men gentages i den nye pagt som Guds ord og vilje over for alle. Essensen i de ti bud er gentaget i Jesu disciplinundervisning og i de apostolske formationer som noget, der forpligter Guds folk i den nye pagt.

Vi må altså lære at skelne mellem, hvad der stadig forpligter, og hvad der ikke længere er etisk norm i den nye pagt.

I den lutherske tradition har man forsøgt at sondre mellem de moralske love, de ceremonielle lov og de samfundsmæssige lov. De moralske love er dem, der gentages og anvendes i NT som forpligtende. De ceremonielle love og de samfundsmæssige love gælder derimod kun jøderne mellem Moses og Kristus og forpligter ikke kristne i dag.

Moseloven har ikke selv denne tredeling, men de tre former for påbud og forbud er vævet sammen. Det er derfor nødvendigt med NT’s lys over den gamle pagt, før man kan se, hvad der ikke gælder mere, og hvad der stadigvæk forpligter.

Sammenhæng, sontring og skøn

De nævnte eksempler og den overordnede sontring viser, at det er vigtigt at læse Bibelen i sin sammenhæng, og det er vigtigt at forstå GT i lyset af den nye pagts tid for at forstå den rigtigt.

Også i NT må vi sondre mellem, hvad der er *eksempler*, som dermed kan inspirere, og hvad der er *forpligtende* og dermed gælder alle kristne til alle tider.

I mange situationer må vi skønne, hvad der er Guds vilje. I andre situationer er vi bundet af den direkte ordlyd i de forpligtende påbud og forbud, som Jesus og apostlene giver. Også når disse bud strider mod vores egen tids værdier og normer. ■

En række love er tidsbegrænsede og gælder kun det jødiske folk i perioden fra Moses til Kristus.

HORISONT

SPALTEN, HVOR REDAKTIONENS MEDLEMMER VIL FORSOGE AT SÆTTE AKTUELLE OG PRINCIPIELLE FORHOLD IND I EN STØRRE SAMMENHÆNG.

Trosprøve på vej

Hun skulle bare vide, den unge mor, der kom på besøg i Silkeborg LM's legestue, hvor mange gange jeg siden har tænkt på hende og snakket om hende.

Hun var nok lidt skeptisk som udgangspunkt. Men efter at have deltaget i samlingen, hvor vi bl.a. sang *Ingen er så tryk i fare*, og dagens fortælling handlede om den tiende plage og den første påske, forsvandt hun ganske hurtigt ud ad døren under påskud af, at den lille skulle sove.

Senere kom der en sms, hvor hun forklarede, at det var blevet for meget for hende. Det, vi sang, og det, jeg fortalte.

Det blev jeg selvfølgelig ked af; jeg vil ikke så gerne skræmme folk væk. Alligevel blev jeg også lidt glad. Jeg vil gerne lade lyset skinne klart. Jeg vil gerne, at der skal lyde et ord om Jesus, og at flere lærer ham at kende.

Ordet om korset kan forarge. Det burde ikke være en overraskelse, for det forbereder Bibelen os på. Måske er det mere overraskende, at det ikke oftere sker så tydeligt som med

den unge mor.

Det rejser spørgsmålet: Hvad er det, vi forkynder?

Ordet om korset kan – ud over at forarge – nemlig også føre til tro. Derfor er der ingen hjælp i at sætte lyset under en skæppe. ”Hvordan skal de tro på ham, som de ikke har hørt om? Hvordan skal de høre, uden at nogen prædiker” (Rom 10, 14b-15)?

Vi kan derfor ikke lade være!

Men det *kan* komme til at koste at være tro mod Guds ord, også i vores del af verden. Den finske politiker Päivi Räsänen måtte fx sidste år i retten for beskyldninger om hetz og hadtale, fordi hun citerede Bibelens ord mod homoseksuel samliv. Hun risikerede to års fængsel. Alle anklager blev dog afvist i ytrings- og religionsfrihedens navn.

Hendes ro, frimodighed og tillid til Gud undervejs gjorde indtryk på mig. Hun fortalte bagefter, at hun så på det som et privilegium at have været igennem afhøringerne – med sin bibel foran sig, fordi hun fik en chance for at pege på Bi-

belens lære og Jesu budskab om forsoningen.¹

Jeg tænker, vi som kristne må ruste os til nye angreb. I Norge er der fx et nyt lovforslag på vej, som vil gøre det forbudt og strafbart at bruge ”metoder til at få et andet menneske til at ændre, fornægte eller undertrykke sin seksuelle orientering eller kønsidentitet.”²

Lovforslaget omfatter ikke kun den såkaldte konverterings- eller omvendelsesterapi, der i øvrigt næsten ikke anvendes. Lovforslaget gælder også de situationer, hvor en person frivilligt opsøger en sjælesørger. Sjælesørgeren kan i så fald risikere seks års fængsel.

En lignende lov findes allerede i Danmark, men lovforslaget i Norge er mere yderliggående. Det er dog ikke vedtaget endnu; måske standses forslaget af samme grundlovssikrede ret til ytrings- og religionsfrihed som i Finland.

”Til forskellige tider er det forskellige dele af Guds ord, der kommer under angreb. Der, hvor angrebet sættes ind

i vor egen tid og generation, der må vi bevise vor troskab – og kærlighed,” for ”vi kan ikke gøre noget bedre og mere kærligt over for andre end at række dem det Guds ord helt og uafkortet i lov og evangelium.”³

Det rykker tættere på, men jeg vil prøve at glæde mig over det – og bruge anledningen til at fortælle om Jesus.

Ruth Vatne Rasmussen

- 1 udfordringen.dk/2022/04/stor-sejr-for-tros-og-ytringsfriheden/
- 2 www.regjeringen.no/no/aktuelt/forbud-mot-konverteringsterapi-pa-horing/id2920610/
- 3 Mikkel Vigilius i *Nåde og sannhet, festskrift til Jan Bygstad*, Lie og Hermansen (red.), Efrems Forlag 2022, s. 202

Lad ikke sekulær-humanismen blive tolkningsramme for kristen tro

Inden daværende biskop Martin Modéus skulle indtage det svenske ærkebispesæde (4. december 2022, *red.*), udarbejdede Susanne Wigorts Yngvesson, der er professor i etik ved Enskilda University College, en analyse af hans teologi.¹

En af konklusionerne lyder: "Modéus udtrykker det ikke selv, men jeg opfatter hans teologi som antropocentrisk, dvs. at troen, gudstjenesten og længslen efter spiritualitet er menneskets åbning for Gud og mysteriet."

Teologisk er det svært at se det udelukkende som et kompliment. Teologien har jo ikke mennesket som centrum, men Gud.

Yngvessons ordsøgninger i fire af Modéus' bøger viser, at udtrykket *Kristus* bruges 68 gange, *Jesus* 492 gange og *Gud* 2.076 gange. Samtidig findes udtrykkene *åbenbaring* og *sandhed* stort set ikke. Det viser, at det almene og abstrakte (Gud) er i centrum – ikke det særlige og fordringsfulde (Kristus, *red.*).

Siden bogen *Sprog for en voksen tro* af Ylva Eggehorn² udkom i 2002, er den titel blevet et alment og tilbagevendende udtryk – og det med rette. Barnets enkle og naive tro skal ud-

vikles. At erkende tilværelsens kompleksitet, udvikle evnen til at opfatte nuancer og leve med flertydighed er nødvendige dele af en voksen og moden tilgang til virkeligheden.

Det er nemlig tragisk, når kristne stagnerer på troens område og bliver i barndommens søndagsskoleverden – uden at integrere troen i den modningsproces, der sker på andre områder i livet. Som Paulus siger: "Brødre, vær ikke børn i klogskab. I ondskab skal I være børn, men voksne i klogskab" (1 Kor 14,20).

Men den modningsproces må vel at mærke handle om at modnes *ind i den* kristne tro – ikke om at tilpasse troen ud fra omgivelsernes perspektiver og grundbegreber.

Paulus siger et andet sted: "Vi beder om, at I med al visdom og åndelig indsigt må få fuld kundskab om Guds vilje, så I kan leve, som Herren vil det, på alle måder ham til behag, og bære frugt med alle gode gerninger, vokse i kundskab om Gud" (Kol 1,9bf).

Det er en forøget kundskab om Gud og Guds vilje, der er målet for voksentroen – ikke en gradvist voksende uklarhed. Og alle skattene i den vis-

dom og kundskab findes netop i Kristus Jesus (Kol 2,3).

Her bliver spørgsmålet om troens sprog vigtigt. Selvfølgelig skal kristne til enhver tid og på ethvert sted finde et sprog, der udtrykker den kristne tro. Åbenbaringen i Bibelen er ikke kommet til os på det svenske sprog i 2020'erne; det blev oprindeligt givet til os på andre sprog i andre kulturer.

Men når vi skal udtrykke den kristne tro i vores tid, kan vi stadig ikke komme uden om det bibelske sprog. Gud har valgt – som en afgørende del af sin kommunikation – at give os en sproglig og skriftlig åbenbaring.

I kirkens historie ser vi, hvordan kristne igen og igen er blevet fristet til at læse den åbenbaring ud fra nogle grundbegreber, der er lånt fra andre sammenhænge. Der er fx kirkefædre, der lod nyplatoniske kategorier farve trosforståelsen for meget, eller giganter som Thomas Aquinas, der tenderede til at danne en syntese mellem Skriften og Aristoteles' filosofi.

Og i vores tid er der en stor fristelse til at lade vores sekulær-humanistiske (antrop-

pocentriske) og hyper-individualistiske kultur være fortolkningsrammen for vores kristne tro.

Men enhver tidsalder må vende tilbage til og finde ind i den bibelske åbenbarings egne tanker og grundbegreber – jf. det latinske udtryk *semper reformanda* (konstant reformation).

Lederartikel af Stefan Gustavsson i *Världen idag*, 19. november 2022, oversat og let bearbejdet af red.

1 www.kyrkanstidning.se/kultur/centrum-viktigast-nya-ab

2 Svensk forfatter og salmedigter, f. 1950, *red.*

FOR TROEN

GUD DØMMER OG FRELSER

AF BRYAN WOLFMUELLER

Når hele æren for vores frelse er placeret hos Kristus, får vi samtidig hel og fuld trøst og frelsesvished.

Bryan Wolfmueller, f. 1977

Præst ved Jesus Deaf Lutheran Church og St. Paul Lutheran Church, Austin, Texas, USA
 wolfmuelleer.co
 Bryan.wolfmuelleer@stpaulaustin.org

Forestil dig en vippe på en legeplads. Den går op og ned med børn på begge sider. Æren til Jesus og trøsten til os placeres på hver sin side af vippen. Når hele æren for vores frelse er placeret hos Kristus, får vi samtidig hel og fuld trøst og frelsesvished. Reducerer vi derimod Jesu ære, bliver trøsten til os mindre.

Når Gud skal have al ære, og de troendes samvittigheder skal finde trøst, må der skelnes mellem loven og evangeliet. Begge findes i både GT og NT – vævet ind i hinanden.

Ære til Kristus og trøst til syndere

At skelne mellem *lov* og *evangelium* er derfor centralt og grundlæggende i vores lutherske bekendelse og lære.

Det ser vi i et vigtigt afsnit fra Apologien (AP, forsvarsskrift) til den Augsburgske Bekendelse (CA). I artikel 4 i CA bekender vi, at Gud erklærer os retfærdige ved tro. Og så pointerer AP, at denne tros lære er centrum i evangeliet:

"Striden angår her hovedartiklen i den kristne lære, som, ret forstået, (1) gør Kristi ære herlig og stor og (2) skænker de fromme samvittigheder den fornødne og rigeligste trøst ...

Hele Skriften bør deles i disse to hovedstykker: loven og løfterne. Nogle steder forkynder den os loven, andre steder tilbyder den os nåde ved løfterne om Kristus."¹

Den lutherske retfærdiggørelseslære har altså to sider og formål:

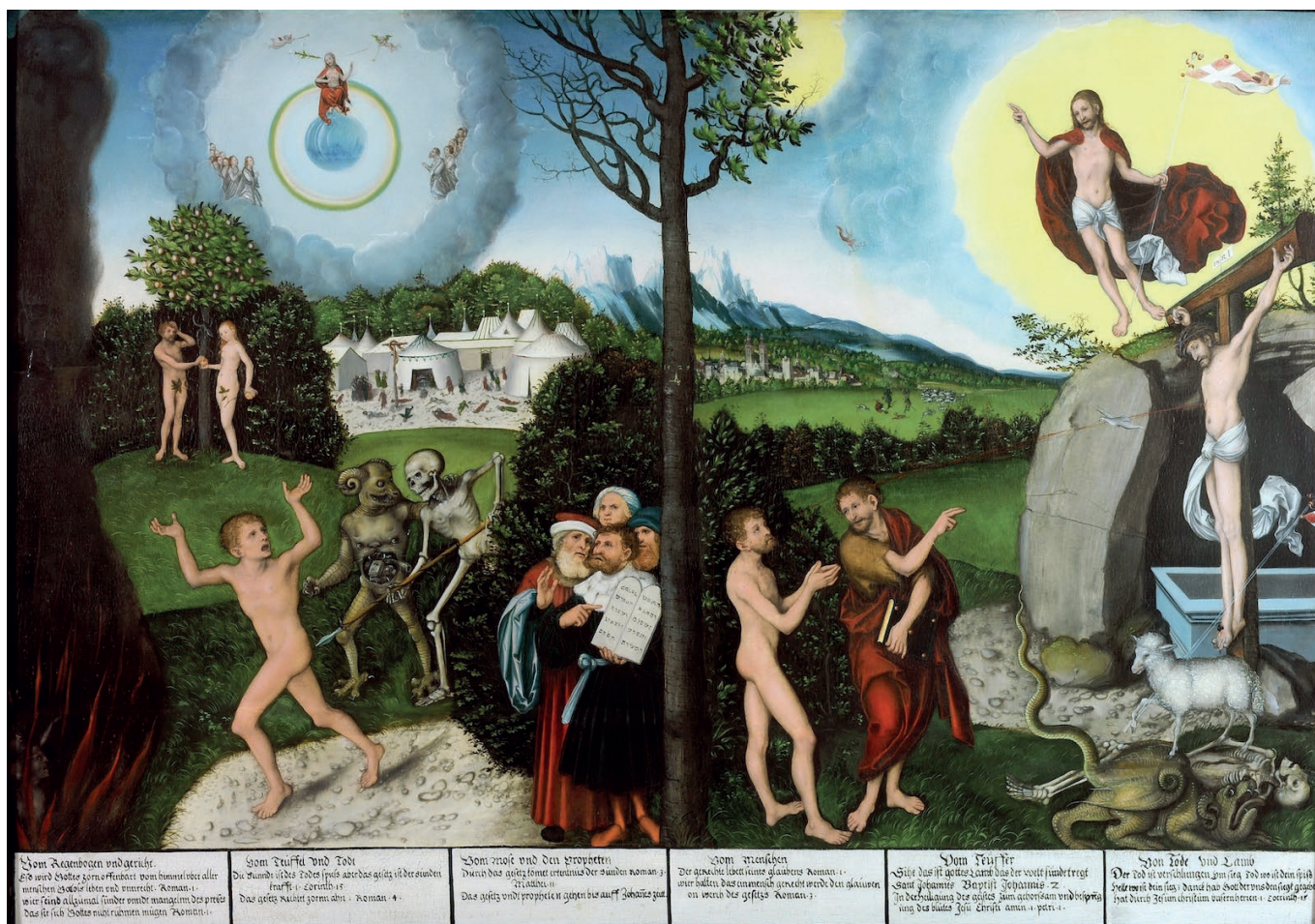
- 1) at Kristus æres, når denne lære holdes klar
- 2) at syndere må trøstes ved evangeliet.

Gud ønsker virkelig at trøste os midt i vores synd, tvivl og problemer. Han kommer for at give os vished, trøst og fred. Og det får vi kun i Jesus.

Hvis man derimod forkynder falsk – at det at blive frelst delvist er min og delvist Guds gerning – fjernes æren fra Jesus og trøsten fra syndere.

Nogle steder præsenterer Skriften loven. Andre steder rækkes Kristi løfte. Det sker både, når GT *lover*, at Messias *vil komme* med syndsforladelse, retfærdiggørelse og evigt liv, og når Kristus i NT *kom* og tilsagde os syndernes forladelse, retfærdiggørelse og evigt liv.

Lucas Cranachs maleri "Loven og Evangeliet" skildrer de to sider med en lovens og dødens side og en livets og evangeliets side. Den ene

side viser syndefaldets konsekvenser – den anden evangeliets tilblivelse og forkyndelse i Jesu inkarnation, død, opstandelse og himmelfart. Allervigtigst er, at der ud af Jesu side drypper blod på et menneskes hoved, fordi Jesu blod er centrum i evangeliets forkyndelse.

Syndernes forladelse blev *vundet* på korset, og den *rækkes* til os i evangeliet. Så når evangeliet prædikes, tilsiges i absolutionen og rækkes i dåb og nadver, *får* synderen det, der allerede er *vundet*: syndernes forladelse.

En bank eller en domstol

Luthers fokus på det med at skelne mellem lov og evangelium udspringer af hans studie af profetskrifterne i GT. Her viser det sig, at Gud virker modsat af, hvad vi forventer. Vi tænker, man først lever og dernæst dør. Men Luther peger på, at Gud i Skriften vender det om:

Gud er den, "der *dræber og gør levende*" (5 Mos 32,39). Først dræbes (underforstået: i åndelig

forstand, *red.*) du, og så gøres du levende (jf. 1 Sam 2,6. Job 5,18).

En lille passage fra forklaringen til Luthers 95 teser viser, at Luther i de syv måneder mellem teseudgivelsen og forklaringen nåede til større klarhed om dette forhold – ud fra en række GT-afsnit:

Når Gud begynder at retfærdiggøre et menneske, fordømmer han ham først; ham, som han vil oprejse, ødelægger han; ham, som han vil helbrede, slår han; og den, som han vil give liv, dræber han, som han siger i 1 Kong 2 [1 Sam 2,6] og 5 Mos 32[v.39]: "Jeg dræber og gør levende osv."

Videre fra forklaringen til tseserne:

Det gør han imidlertid, når han tilintetgør mennesket, og når han ydmyger og skræmmer det til kundskab om sig selv og sine synder, for at den elendige synder kan sige: "Der er ingen sundhed i mine knogler på grund af mine synder; der er ingen sundhed i mit kød på grund af din harme" [Sl 38,3].

Læg mærke til, at et juridisk sprog som for-

Lucas Cranachs maleri "Loven og Evangeliet" skildrer de to sider med en lovens og dødens side og en livets og evangeliets side.

dømmelse og omtalen af Gud som *dommer* ofte bruges i luthersk retfærdiggørelseslære.

Romerkirken tegner et billede af frelsen, der ligner en bank med et stort pengeskab (i himlen) fyldt med "fortjenester". Paven har nøglen, og Jesus har lavet det største indskud. Næststørste indskyder er Maria og dernæst alle helgener. Formålet med munkelivet er at indskyde mere i banken, så andre kan få del i det. Kirken er en form for udvekslingselskab, hvor én kan indbetale til en andens gavn.

Luther pointerer, at før du erklæres uskyldig, bliver du erklæret skyldig.

De lutherske sagde, at alt dette var forkert. Billedet af frelsen er ikke en bank, men en domstol, hvor vi står foran Herren. Djævelen anklager os med rette, for vi er skyldige. Herren Jesus kommer ind i retssalen med sin lidelse. Han bringer beviserne for vores uskyld ved at fremvise sit blod. På den baggrund erklærer Faderen os for uskyldige. Det er retfærdiggørelsen.

Det er ikke kun et billede. Det er sandt. Og det sker også nu! Vor Herre Jesus går nu i forbøn for os. Han viser stadig sin lidelse frem for Faderen som bevis mod din synd, og Faderen erklærer dig uskyldig.

Djævelen vil stadig anklage dig. Forestil dig, at Djævelen står frem og peger på din synd. Da rejser Jesus sig som din advokat og siger: "Indvending! Den synd er der betalt for med én død. Den er dækket af mit

blod. Jeg har allerede lidt for den synd". Og Faderen bekræfter Jesu indvending! Dermed erklæres du hellig og uskyldig.

Men Luther pointerer, at før du erklæres uskyldig, bliver du erklæret skyldig. Før du bliver frikendt, bliver du dømt. Før du kommer til live, sender Herren dig gennem døden. Når Gud begynder at retfærdiggøre et menneske, fordømmer han ham først.

Guds fremmede handlinger

Lov og evangelium drejer sig vel at mærke ikke blot om Guds ord, men også om Guds *handling* med den enkelte. Lov og evangelium er udtryk for Guds væsen og for, hvordan han handler med os hver især.

I forklaringen til tesoerne står der videre: *For således falder bjergene for Herrens ansigt. Således sender han sine pile og spreder dem, "ved din irettesættelse, Herre, og ved åndedrættet fra din vredes ånd" [Sl 18,15]. Således bliver syndere vendt til helvede, og deres ansigter er fyldt med skam. David oplevede ofte en sådan forfærdelse og skælven, da han bekender med støn i mange forskellige salmer. Men i denne forfærdelse er begyndelsen til frelse, for "frygt for Herren er begyndelsen til visdom" [Sl 111,10].*

... Gud gør kort sagt en fremmed gerning, for at han kan udføre sit eget værk.

Den sidste sætning er inspireret af Esajas: Gud "gør sin gerning, en fremmed gerning, han udfører sit værk, et fremmedartet værk" (Es 28,21). Guds fremmede gerning er lovens dom, men den udfører han kun for at kunne gøre den gerning, som han inderst inde brænder for: at række os evangeliet og syndernes forladelse.

Loven forbereder os til evangeliet

Det er værd at tænke lidt over. Hvis jeg spørger folk i USA, om de har begået fejl, siger de: "Ja da. Jeg er ikke perfekt." Men

så tilføjer de: "Alle laver jo fejl. Det er almenmenneskeligt. Ingen er perfekt." Så folk ved, at de har gjort noget forkert, men de indser ikke dybden af deres synd. De indser ikke, at deres synd foruretter Gud. Og her er forskellen mellem en *uroilig* samvittighed og en *forfærdet* samvittighed.

Tænk på Davids anger, som er et eksempel på en forfærdet samvittighed: "Jeg kender mine overtrædelser ... Mod dig alene har jeg syndet" (Sl 51,5f). Én ting er at vide, du har gjort noget forkert, men det er en anden ting at vide, at Gud er vred på dig for det, du har gjort, og at du fortjener Guds vrede og straf.

For nogle år siden gik en mand med maskingevær ind i en biograf i Colorado og skød folk. Hele samfundet sørgede over den tragedie. Hans lejlighed var mineret, så flere kunne være blevet dræbt. Forestil dig, han blev fanget og vedgik sin skyld. Adspurgt om forventning til strafudmåling ville han så måske svare "2-3 dage og derefter fri". Godt nok havde han bekendt sin skyld, men forholdet mellem forbrydelse og straf ville slet ikke være i orden. Vi ville nok mene, at han ikke har erkendt sin skyld.

I vores skriftemålsliturgi siger vi, at "vi ved, vores synd har fortjent Guds timelige og evige straffe." Det er, hvad anger er. En forfærdet samvittighed er en samvittighed, der ikke blot ved, at jeg har brudt Guds lov, men at jeg dermed også har gjort mig selv til Guds fjende, og at jeg med rette fortjener hans dom.

Det er det, Gud gør ved lovens forkyndelse. Det fuldføres ved Helligånden. Alle har en dårlig samvittighed, men kun den kristne har en brudt samvittighed. Det sendte Jesus Helligånden for at skabe hos os, nemlig at overbevise og dømme vreden for sin synd. Disse overtrædelser af

de ti bud betyder, at vi fortjener den evige dødsdom fra Gud.

Derfor skal loven forkyndes, så evangeliet begynder at give mening. Så loven skal virke for at gøre en *fremmed gerning*, så vi kan være klar til Guds *egentlige gerning*.

I Galaterbrevet 3,24 står der: "... loven var vores opdrager, indtil Kristus kom, for at vi kunne blive gjort retfærdige af tro. Men efter at troen er kommet, er vi ikke længere under en opdrager."

Loven kommer for at bringe os til Kristus. Eller med andre ord: Loven har sin opgave, lige så vel som evangeliet har. Lovens gerning er forberedende. Kristi værk giver kun mening, hvis Moses' værk er blevet fuldført.

Intet håb uden Kristus, men i Kristus

I en berømt prædiken, som Luther holdt nytårsaften 1534, siger han på den baggrund, at både loven og evangeliet har et kald. Han taler om loven og evangeliet, som om de er folk, der har hver sin opgave at udføre. Et af problemerne er, at loven altid vil gøre mere, end den burde.

Luther siger, at "*Loven kræver, hvad vi skal gøre og blive ved med at gøre over for Gud og vores næste. I evangeliet kaldes vi kun til en gave, som vi skal modtage ... Loven skal kræve fuldkommen retfærdighed fra enhver. Evangeliet skal – som en gave af nåde – give den retfærdighed, som loven kræver, til dem, som ikke har opfyldt loven (dvs. til alle mennesker).*"

Hvem som helst, der har fejlet i at opfylde loven og derfor er i syndens og dødens fangenskab, lad ham vende om fra loven til evangeliet. Lad ham tro Kristi forkyndelse, at han er det sande Guds lam, der bærer verdens synd; at han har forligt sin himmelske far; at han giver evig retfærdighed, liv og frelse til alle, der tror det – som en total fri gave, af bare nåde. Lad ham holde fast i denne forkyndelse."

I den sammenhæng skal vi huske, at "Kristus er enden på loven til retfærdighed for enhver, som tror" (Rom 10,4). Lovens sande gerning er som nævnt at bringe os til det punkt, hvor vi er-

Alle har en dårlig samvittighed, men kun den kristne har en brudt samvittighed.

kender, at vi ikke har noget håb uden i Kristus. Og så har vi Kristus.

Et klart lys

I Danmark afviste Frederik d. 3. ganske vist Konkordieformlen, fordi han mente, det gav mere religionsfred at nøjes med CA og den lille katekismus. Derfor brændte han det eksemplar, han fik tilsendt. Men måske vil det være godt, om den kunne opstå som en fugl Føniks af asken. I hvert fald står der i et fint afsnit deri følgende:

Sondringen mellem loven og evangeliet er et strålende, klart lys, der tjener til, at Guds ord bliver ret delt, og de hellige profeters og apostles skrifter bliver rigtigt forklaret og forstået. Derfor må vi med særlig omhu fastholde denne sontring, så disse to lærer ikke bliver blandet sammen, eller at der bliver gjort en lov ud af evangeliet, så Kristi fortjeneste bliver fordunklet, og de ængstede samvittigheder berøvet den trøst, de ellers har i det hellige evangelium, når det bliver forkyndt rent og klart. Den trøst, de kan holde sig oppe ved mod lovens skræk i deres værste anfægtelser.

Læg igen mærke til det dobbelte formål: Al ære er givet til Kristus, og al trøst gives til syndere, når der skelnes ret mellem lov og evangelium. Det er ganske vidunderligt. Sådan er Skriften et klart lys. ■

Foredrag holdt på Luthersk Forbyllesdag d. 5. februar 2022. Kan høres på kortlink.dk/2ka8h

Oversat, forkortet og let bearbejdet af Knud W. Skov og red.

1 Dette og de fleste øvrige Luther-citater i artiklen findes på <http://lutherdansk.dk>

A hand is raised from the bottom left, holding the sun in its palm. The sun is bright and creates a starburst effect. The background is a panoramic view of a city, likely Copenhagen, with many buildings and a hilly landscape under a cloudy sky.

FOR TROEN

Et eventyrligt solbeskinnet under

AF ANNA MULDBJERG CHRISTENSEN

*Den kristne tro kan være et prisme, hvorigennem
livets farver træder dansende frem.*

"Den, der forlanger et under for at ville tro, kommer aldrig over underets tvetydighed. Troen, derimod, ser hele livet som et eventyrligt solbeskinnet under. Er det ikke fantastisk, at du er i live? At du kan se, høre, tale? At der er mennesker, der holder ud med dig og holder dig ud, fordi de holder af dig? Hvad har Gud så gjort for dig? Alt har han gjort for mig! Givet mig livet og det daglige brød og mennesker at leve med og elske."

Dette citat af Johannes Møllehave kom uden nogen kontekst dumpende ind i min verden for nogle år siden.

Den simple tilgang til troens skønhed rørte mig. At troen kunne være et prisme, hvorigennem livets farver trådte dansende frem.

Men jeg kunne dog ikke selv genkende følelsen. For jeg havde svært ved at komme videre fra første halvdel af citatet. Den del, hvor man forlanger, at Gud beviser sig selv, for at troen kan blomstre frem. At den kun vil opstå under visse, definerede betingelser – vel at mærke mine betingelser.

Der er et råb til Gud, der lyder som et ekko gennem Bibelen: "Hvilke tegn gør du, så vi kan se det og tro dig? Hvad kan du gøre?" (Joh 6,30). En kommanderende tone, der forlanger, at Gud beviser sin egen eksistens og magt, så den menneskelige forstand kan blive overbevist.

Men i lang tid var jeg dog overbevist om, at bevisbyrden lå på mine skuldre: Det at tro betød, at jeg skulle besidde den rigtige viden og de rigtige argumenter. Min tros gyldighed afhang af min bibelske viden, og troen kom dermed til at føles mere som en endeløs opgave end en gave.

Alligevel hørte jeg mig selv sige til en ung kvinde, som havde taget de første spæde skridt i troen, at hun sagtens kunne kalde sig kristen, selvom meget af Bibelen stadig var helt nyt og ukendt terræn for hende, og at Gud ikke først frelser, når man kan recitere Den lille Katekismus.

"Jeg ville bare ønske, at alle fik at vide, hvor

godt det er," sagde hun med skinnende øjne.

Lige dér var det, som om Helligånden trak et slør fra mine øjne, så lyset trængte ind, og jeg kunne se, hvor skøn troens virkelighed er. Det blev en stor opmuntring for mig at møde en, der med en fuldstændig selvfølgelighed så troen som en gave af lys, der gjorde livet underfuldt.

Lyset er livets vidunder

Det er et lys, som jeg har brug for ind over mit eget liv, og det er et perspektiv, jeg må se verden igennem. En verden, der så tydeligt er brudt, og hvor det eventyrlige og solbeskinnede kan synes nærmest forsvundet, når man læser om katastrofe efter katastrofe i nyhederne eller møder mennesker med smertelige livserfaringer.

Tænk, hvis dette mørke bare var mørke og uden håb.

Men netop her får jeg gennem troen lov til at klynge mig til ham, som mørket ikke kunne gribe. Ham, som er lyset.

Selvom jeg stadig kan synes, det lyder som en naiv og klichétung tilgang til tilværelsen "at betragte livet som et under," må jeg alligevel glæde mig over, at troens øjne, der ser livet som et eventyrligt solbeskinnet vidunder, er en velsignet gave fra Gud.

Når jeg midt i mørket bliver fyldt af glæde over livets små og store vidundere, er det derfor ikke for at negligere, at mørket er en virkelighed i verden og i livet. Det er for at ophøje ham, der selv siger og lover: "Jeg er verdens lys. Den, der følger mig, skal aldrig vandre i mørket, men have livets lys" (Joh 8,12).

Troen behøver dermed ikke at være en kampplads for de rigtige argumenter, men det må være universets tryggeste kontroltab.

Og så kan jeg vriste mig fri af første halvdel af Møllehaves citat og i stedet turde lade troen være et prisme for Guds lys og skønhed. Og til det gamle reserverede ekko fra Johannesevangeliet: "Hvad kan han gøre?" – svarer jeg derfor frimodigt: "Alt har han gjort for mig!" ■

Troen må være universets tryggeste kontroltab.

Anna Muldbjerg Christensen, f. 1998

Stud.mag. i dansk og psykologi
muldbjerg@live.dk

Troens forskellige udtryk

AF CARSTEN HJORTH PEDERSEN

Mennesker er forskellige. Det afspejles i troens (og tvivlens) udtryk. Det kan berige de kristne fællesskaber, men det kan også gøre det ret besværligt at kommunikere med hinanden.

Man kan af og til undre sig over, at to mennesker, der begge er kristne, kan have vidt forskellige erfaringer af, hvad det indebærer. Deres tro kommer til udtryk på så forskellige måder, at man kan blive i tvivl om, hvad der skyldes troen, og hvad der skyldes personligheden.

Hvad kan vi egentlig sige om sammenhængen mellem personlighed, tro og tvivl og den slags?

Troens væsen er ét, men dens udtryk er mange

Den kristne tro er i sit inderste væsen *et under* i det enkelte menneske. Troen er skabt af Heligånden ved nådemidlerne (ordet, dåben og nadveren). Den er tillid om barnekår hos Gud for Jesu skyld. Det gælder, hvad enten vi taler om et spædbarn, der lige er blevet døbt, eller en granvoksen person med lang erfaring og dyb indsigt i troens verden.

Forstået på den måde er troen ikke en psykologisk kategori. Den er ganske vist en relation som så meget andet i vores liv; men det særlige er, at den er en frelsende og nyskabende relation til *Gud*. Og dén relation opstår kun ved et

særligt guddommeligt indgreb. De andre relationer – fx til forældre og venner – er skabergoder, der gives af Gud til alle mennesker.

Men fra det øjeblik, troen skabes i et menneske, er den også inkarneret i netop dét menneske, som der ikke findes kopier af. *Inkarnation* betyder ”at blive kød”. Det var det, der skete med Jesus, da han blev et foster i Marias livmoder. Fra det øjeblik var Guds evige søn kød eller krop.

På tilsvarende måde er det med troen. Den er aldrig i et menneske som et svævende, løsrevet fænomen. Den inkarneres altid i den enkelte troende, som derfor altid er et *kristent menneske*.

Det er vigtigt, at vi foretager denne skelnen mellem, hvad troen er i *alle* troende, og hvordan den inkarneres i det *enkelte* menneske – og dermed i de fællesskaber, som de enkelte troende indgår i.

Det betyder, at selve *troen* – den frelsende og nyskabende relation til Gud – er nøjagtig den *samme*, uanset hvem man er. Den er uafhængig af, om vi lever samtidig med Paulus eller Mette Frederiksen, lever i Kina eller Danmark, er

Carsten Hjorth Pedersen,
f. 1955

Pensionist og forfatter
Tidl. leder af Kristent
Pædagogisk Institut
cahjpe@outlook.dk

mand eller kvinde, er 1 eller 100 år, er rig eller fattig, har lav eller høj IQ og meget mere

Men samtidig er troens inkarnation, udtryk eller fremtrædelsesformer meget *forskellige*.

Det betyder ikke, at kristen tro og etik kan være hvad som helst. For der er nogle "Åndens frugter", som den troende nærer, og der er nogle "kødets gerninger", som den troende bekæmper (jf. Gal 5,13-26). Men *måden*, det sker på, kan være nok så forskellig, om man lever på vikingernes tid eller i dag, og om man bor i Nørre Vorupør eller København.

Gud vil det sådan

Det er ikke en fejl, at troen har denne dobbelte karakter, altså at den i sin kerne er ét og det samme på alle steder og til alle tider, men at den giver sig vidt forskellige udtryk. Det er Guds vilje.

For han skabte os som unikke væsner og lod der opstå forskellige sprog, kulturer og lande. Han har heller ikke bare skabt os som individer, men også som kollektive væsner, der som troende søger sammen i fællesskaber. Derfor er det ikke blot de enkelte kristne, men også kristne fællesskaber, der er vidt forskellige.

Årsagen til den dobbelthed er dog endnu dybere. Det er nemlig en del af Guds væsen, at han ikke blot er den fjerne, men især er den nære: "Jeg bor i det høje og hellige og hos den, der er knust, hvis ånd er nedbøjet" (Es 57,15).

Allertydeligst bliver det med Guds søns inkarnation. Da Jesus blev undfanget og født, kom Gud dybt ind i denne faldne verden. Og da Jesus forlod jorden, havde

han etableret den kristne kirke – alle de troende – som nu er en væsentlig del af Guds nærvær i verden.

Og han vil bruge de troendes enhed og forskellighed til at vinde flere for sit rige og til at øve diakoni i verden.

Fire eksempler

Når ovenstående er slået fast, giver det god mening i resten af artiklen at koncentrere sig om nogle af de mange glædelige – men også vanskelige – forskelle på, hvordan troen udtrykkes. Parallelt hermed vil der også være tale om *tvivlens* mange forskellige udtryk. Blandt mange muligheder vælger jeg her fire felter, der betinger disse forskelle: tiden, stedet, kønnet og sinnet.

Tiden

Nogle af dem, der opfatter sig selv som fx "rigtig bibeltro lutheranere", har en tendens til at mene, at alting er gået ned ad bakke siden Paulus. Det vil dog sige, at så kom Martin Luther og senere C.O. Rosenius (eller Vilhelm Beck), og så blev det godt igen. Men derefter var der igen forfald ... lige indtil KFS, DBI og MF (m.fl.) kom på banen for ca. 50 år siden. Men derefter er det så gået ned ad bakke ...

Okay, det er fortegnet! Jeg benægter ikke, at der er op- og nedgangstider for den kristne kirke. Jeg mener også, der er meget godt at hente hos "fædrene". Jeg tror faktisk, vi står i fare for at have en overdreven tiltro til, hvor klarsynede vi selv er. Så lad os i højere grad søge til kilderne.

Men det betyder ikke, at alt fortidigt er rigtigt, mens alt nutidigt er forkert – el-

Troen er aldrig i et menneske som et svævende, løsrevet fænomen.

ler omvendt. Vi gør nye erkendelser i dag – også i troens verden. Vi får blik for fortidige skævheder, som vi skal prøve at rette op. Gud er stadig sin kirke nær, og han lader Ordet lyde i nye bibeloversættelser og i nutidig forkyndelse, som vi kan glæde os over.

For tidernes skiften gør, at troens udtryk bliver forskellige.

Stedet

De menneskelige samfund og kulturer er meget forskellige. Tænk bare på forskellen på københavnere og vestjyder. Eller tænk på den markante forskel på det danske og det svenske samfund. Hvor stor er så ikke forskellen mellem Afghanistan og Danmark?

Når kristendommen kommer til et nyt samfund eller en ny kultur, er der forhold, som vil og bør ændres. Jeg har fx hørt om cambodjanske kristne, som måtte ændre begravelseskultur, efter de blev kristne. Men det betyder ikke, at *alt* skal forandres i en kultur, når den bliver præget af den kristne tro. Noget skal videreføres, fx

Nogle mennesker har meget veludviklede følelser, og der er kort vej til glæde og sorg. Deres tro kan også nemt være styret af følelserne.

sproget, selvom der kan komme nye gloser til, mens andre udgår.

Det er i øvrigt ingen tilfældighed, at Koranen principielt set *ikke* bør oversættes, mens Bibelen principielt set *bør* oversættes til sproget i den nye kultur. For den kristne tro får – efter Guds vilje – forskellige udtryk afhængigt af stedet. Vi er altid kristne *mennesker*, og mennesker er nu engang forskellige fra sted til sted.

Det kan virke fremmed på os med tungetriller og heftig klappen under gudstjenesten. Men det virker sikkert også fremmed for en del afrikanere med en alvorlig og meget formel stemning ved en klassisk dansk gudstjeneste.

Når det gælder stedernes forskelligheder, handler det altså ikke om, at vi skal være som de andre eller de som os. Det handler derimod om, at vi kan være glade for vores egen tradition, samtidig med at vi er nysgerrigt interesserede i de andres.

For vi kan *lære* af hinanden uden at *være* som hinanden.

Mand eller kvinde

Jeg har et bredt normalitetsbegreb, hvad kønnet angår. Der er mange måder at være en ”rigtig” kvinde eller en ”rigtig” mand på. Jeg tror, det er farligt, hvis vi gør kønsbegrebet for smalt, for så står mange mænd og kvinder i fare for – unødvendigt – at føle sig forkerte.

Men det betyder ikke, at mænd og kvinder er ens. Det giver sig selv, at når de fysiske forskelle er så åbenbare og tilmed genetisk bestemte, så *må* der også være andre forskelle på mænd og kvinder – hvilket vi også *erfarer*. Men altså med rig mulighed for ”undtagelser fra reglen”.

Der er forskel på, hvordan mænd og kvinder formidler troen, og der er forskel på, hvordan de modtager det formidlede. Det kan være forskellen mellem en tankemæssig og følelsesmæssig

tilgang, eller mellem en principiel og relationel tilgang til troen.

Det ene er ikke bedre end det andet, og begge rummer farer. Men af den grund er det vigtigt, at både mænd og kvinder formidler og udtrykker det kristne budskab.

Jeg er med på, at der er forskel på mænds og kvinders roller i menigheden. Men jeg synes, vi savner kvindelig forkyndelse – både for mændenes og kvindernes skyld. For vi lytter også forskelligt. På tilsvarende måde skal vi opmuntre både kvinder og mænd til at kommentere forkyndelsen, når der gives anledning til det. Og det er vigtigt, at både mænd og kvinder beder, når vi beder i fællesskab.

Troen er den samme, men den lever forskelligt i kvinders og mænds liv og formidles forskelligt af kvinders og mænds mund. Det er en berigelse for os alle.

Det menneskelige sind

Menneskers sind er vidt forskellige. Derfor ytrer troen sig forskelligt i en sangviniker, melankoliker, koleriker og flegmatiker – for nu at bruge en klassisk inddeling af de menneskelige temperamenter. Det er også vidt forskelligt, hvilken "fordeling" af *tanke*, *vilje* og *følelser*, vi hver især har i vores sind.

Nogle mennesker er utrolig skarpe på det intellektuelle plan. De er gode til at tænke, reflektere og drage konklusioner. Til gengæld kan de samme mennesker have en svag karakter; de mangler vilje eller karakterstyrke til at gennemføre ting.

Andre har til gengæld en meget stærk vilje. De er svære at komme om ved – for at sige det på jysk. Til gengæld kan en viljestærk person have svært ved at sætte ord på sine egne følelser eller "læse" andres. Det kan knibe med empatien.

Atter andre har meget veludviklede følelser. De har ofte en levende fantasi, og der er kort vej til glæde og sorg. Til gengæld styrer deres følelser dem måske så meget, at de skal hjælpes til at tænke lidt mere, ja, de kan måske have glæde af, at deres tanker *korrigerer* følelserne.

Alt dette spiller ind på troen, som får meget forskellige udtryk afhængigt af det menneske-

lige sind. Det kan blive til stor glæde for kristne fællesskaber; men det kan også være ret besværligt at kommunikere med hinanden på tværs af disse forskelle.

Nogle gange synes den tankestærke, at andre lægger alt for stor vægt på viljen. Og den viljestærke har et stærkt ubehag ved dem, der *føler* troen så meget. Og de følelsesstærke synes, at de tankestærke "kun har troen i hovedet".

Vi skal derfor øve os i at give frihed for de mange forskellige måder at udleve og udtrykke troen på. Vi skal også give frihed til at *tvivle* i forskelligt omfang og på forskellige måder. Nogle troende tvivler (næsten) aldrig. Andre tvivler (næsten) altid. Nogle tvivler på Guds eksistens. Andre tvivler på, om de kan være Guds barn. Vi har hver vores udfordringer, og hjælpen er forskellig.

Men det er et vigtigt, livslangt projekt at lære sit eget og andres udtryk for tro og tvivl at kende – og øve sig i at respektere andres trosudtryk. Det gør vi bl.a. ved at tale ærligt om det, vi ser forskelligt på, eller som er markante forskelle mellem os.

Troen og troens udtryk er forbundne

Lad mig prøve at samle op ved at præsentere en model:

I den venstre cirkel er troens tillidsfulde relation til Gud. I den højre cirkel er troens udtryk, afhængigt af tid, sted, køn, sind og meget andet.

De to cirkler er ikke identiske, men der er en åbning imellem dem, fordi de er uadskilleligt forbundne. De giver impulser til hinanden. De er to sider af samme sag. I det levede kristne menneskeliv er vi aldrig i den ene cirkel uden også at være i den anden. ■

Vi skal øve os i at give frihed for de mange forskellige måder at udleve og udtrykke troen på.

Fra stilhed til kapitulation

AF LARS MALMGAARD JENSEN

Hvordan kan vi modvirke de dynamikker, der ubevidst ændrer vores holdning til teologisk ”varme kartofler”?

Lars Malmgaard Jensen,
f. 1995

Stud.theol. og informations-
medarbejder i Norea Media-
mission

larsj@hotmail.dk

Den svenske retræteleder Magnus Malm argumenterer i en relativt ny artikel for, at spørgsmålet om vielse af homoseksuelle ikke bør splitte kirken.¹ Han mener altså, at der skal være plads til både at være for og imod – til trods for at Bibelen udelukker det første. ”Let’s agree to disagree” (Lad os være enige om at være uenige), skriver Malm.

Han er blot den seneste i rækken af prominente skandinaviske kirkeledere med den holdning. Og da han har et stort og respekteret forfatterskab bag sig – også oversat til dansk – må man antage, at udmeldingen også får betydning her i landet.

Det er lettest at være uenig med nogen, man ikke kender personligt – eller med en kirkeleder, der aldrig har betydet noget særligt for en. Langt sværere er det, når det er en, som har haft åndelig betydning for mange, der pludselig melder et dybt problematisk standpunkt ud.

Jeg skal dog også være ærlig og sige, at det

ikke kom som nogen overraskelse for mig. Malm har skrevet to fremragende bøger om kristent lederskab – henholdsvis *Vejviser* (Credo, 1994) og *Fri til at tjene* (Boedal, 2019) – men man kan ikke undgå at bemærke forskellen, når man nærlæser dem.²

Malm har flyttet sig markant og er blevet stadig mere uklar, og jeg er fristet til at se den seneste melding som en naturlig konsekvens af de seneste års teologiske udvikling hos ham.

Alligevel er det forståeligt, at Malm ikke har fået voldsom kritik, for glidebaneargumenter er sjældent stærke: Man behøver jo ikke sige B, bare fordi man har sagt A. Accept af kvindelige præster fører ikke nødvendigvis til vielse af homoseksuelle.

Tre typiske trin

Men hvordan er man så opmærksom på de dynamikker, der flytter teologien hos en selv eller

Når Magnus Malm er relevant at forholde sig til, skyldes det ikke ham selv – men at han snart kan vise sig at være symptomatisk.

andre?

Den amerikanske præst Kevin DeYoung kan måske hjælpe til at forstå dynamikken.³ Han angiver tre skridt, mange (ubevidst?) tager, når de flytter sig teologisk/etisk:

1. Stilhed i første omgang. Eller nærmere: fortælse.
2. Dernæst utydelighed med henvisning til, at spørgsmålet er kompliceret.
3. Endelig en åbenlys kapitulation.

Kendere af Malm har observeret, at han ikke har udtalt sig om vielse af homoseksuelle i årtier. I første omgang har der altså været stilhed. Om Malm nu befinder sig i åben kapitulation eller blot komplicerer spørgsmålet, er svært at sige. Med vanlig stil forsøger Malm nemlig at placere sig i midten af debatten.

På den ene side ironiserer han kraftigt over en kommentar, der faldt i den norske kirke for et par år siden fra en liberal aktør: ”Vi må arbejde for en åben og tolerant kirke. Ud med de konservative!”

På den anden side ønsker han ikke at kommentere selve sagen, men blot forholde sig til, hvordan kirken undgår en splittelse på baggrund af spørgsmålet. Som Malm skriver: ”Enten bliver kirken et spejl af verdens polarisering, eller også lærer vi at leve med vores forskelligheder.” Forskelligheden bør altså også rummes i spørgsmålet om homoseksuelle vielser ...

Ifølge Malm bliver der ikke tale om relativisme. Han peger i stedet på Romerbrevet 14-15 som et godt udgangspunkt for at håndtere uenighederne – og man spørger sig selv, om han ikke finder det relevant at inddrage kapitel 1 i samme brev.

Han argumenterer for, at så længe den enkelte har Jesus som Herre, må ingen ”sætte sig til doms over, hvordan jeg vælger.” Verden skal

kende kirken på den indbyrdes kærlighed – og den kærlige løsning er altså ifølge Malm at stoppe kirkekampen.

Tid til eftertanke

Når Malm er relevant at forholde sig til, skyldes det ikke ham selv – men at han snart kan vise sig at være symptomatisk.

På den kirkelige højrefløj var protesterne højlydte for ti år siden, da det nye vielsesritual blev indført. Med god grund. Alligevel bør vi indstille os på, at næste skred er godt på vej – også på højrefløjen. Malm er ikke den første, og han bliver ikke den sidste, der vil udfordre konsensus i de konservative cirkler. Den næste debat bliver formentlig ikke med biskopper og kirkeministre, men med venner i folkekirken, DanskOase og frikirkerne! Eller Indre Mission, Evangelisk Luthersk Netværk og Luthersk Mission!

Måske bliver det ikke den store avisdebat; og på mange måder er det måske også godt nok. Men sandheden må ikke lide under, at det ikke længere er en fjern biskop, men min nære ven eller byens ellers gode missionske præst, der har skiftet holdning.

Når det rykker tæt på, er den første fristelse nemlig *stilheden*. Og det er første skridt til fuld kapitulation. Det gælder dette spørgsmål; men mekanismen gør sig også gældende i mange andre spørgsmål.

Udsigten til de kommende års debat bør mane til eftertanke og selvransagelse. Særligt en svær debat som den om homoseksuelt samliv kalder på selvransagelse på flere områder: Er jeg mere barsk offentligt end privat – til skade for det sårede menneske, der læser med? Men også den anden vej – og det er mit anliggende i denne artikel – er jeg så utydelig privat, at det er første skridt videre mod kapitulationen? ■

-
- 1 dagen.se/kultur/2022/11/09/i-dag-har-intolerans-kommit-att-uppfattas-som-en-viss-asikt
 - 2 Se min anmeldelse på tilliv.dk/boganmeldelse/fri-til-at-tjene-magnus-malm
 - 3 wng.org/opinions/from-silence-to-complexification-to-capitulation-1663675306

Er ægteskabet virkelig for altid?

AF PER BONDERGAARD

Ofte hører man, at ægtepar i krise ikke får taget fat på det svære, fordi "alle andre par ser så rigtige og lykkelige ud."

Mange bliver lidt skræmt ved tanken om, at vi som kristne siger, at et ægteskab er for altid: Kan det nu virkelig passe, at det er meningen? "Alle andre" har jo en mere fleksibel tilgang til det.

Hvad Gud har sagt

Gud begynder med ét par, i form af Eva og Adam, allerede på de første to sider i Bibelen. Her fortæller han os, at når en mand finder en kvinde at blive gift med, forlader han sin mor og far "og binder sig til sin hustru, og de bliver ét kød" (1 Mos 2,24).

Når noget bindes sammen og bliver til ét – som når man limer og skruer to stykker træ sammen til et møbel – er det, fordi de skal høre sammen for altid. Det er ikke planen, at de nogensinde skal adskilles fra hinanden igen.

Og skulle man blive i tvivl, om Gud kun mente det til Eva og Adam, kan vi jo kigge på de ti bud: "Du må ikke bryde et ægteskab." Så det er svært at komme uden om, at Gud har tænkt og forestillet sig ægteskabet som noget livslangt.

Jøderne stillede indimellem spørgsmål til alle de forordninger og love, Gud havde givet dem. Og Jesus tog løbende flere af disse forordninger op i Det Nye Testamente, og lige netop skilsmisse bliver han udfordret på i et møde med nogle farisæere. Her siger Jesus til dem, at det, der menes i de gamle skrifter, er, at "hvad Gud altså har sammenføjet, må et menneske ikke adskille" (Matt 19,4-6).

Når vi har sagt ja til hinanden og fået Guds velsignelse over vores ægteskab, er det altså meningen, at vi skal blive sammen for altid.

Hvis vi ellers tænker, at Guds ord er troværdigt og værd at følge, må ordene om ægteskabet jo være nøjagtigt lige så vigtige at lytte til som alt andet deri.

Når vi står foran præsten for at blive gift, bliver vi spurgt: "Vil du elske og ære ... i medgang og modgang, i hvad lykkelige Gud den almægtige

vil tilskikke jer ..., indtil døden skiller jer ad."

Når vi siger ja til det, har vi sagt ja til hinanden for altid, og derved har vi jo også sagt ja til "et arbejde". Vi siger ikke ja til at medvirke i en film, hvor alt ser romantisk ud hele tid, og ingen bliver uvenner eller såret. Vi siger ja til at være i virkeligheden, hvor helt almindelige fejlfyldte mennesker mødes og bliver gift med hinanden.

Kommunikation, kærlighedsbeholder og kram

Ligesom tv-programmet *Beliggenhed, beliggenhed, beliggenhed* siger, at der er én ting, der stort set altid er et af kriterierne for valg af bolig, vover jeg den påstand, at der er én ting, som er afgørende i et ægteskab: kommunikation, kommunikation og kommunikation.

Hvis ikke vi kan finde ud af at tale sammen og lytte til hinanden, bliver ægteskabet svært at få til at fungere. Det er ligegyldigt, om det er farvevalget til stuen, indholdet i frikadellerne eller deltagelse i tante Odas fødselsdag. Alt kan blive til et sprængfarligt emne, hvis ikke man har lært at kommunikere med hinanden. Altså erkende, at vi har fået to ører og kun én mund, for at vi skal lytte mere, end vi taler.

Det kræver tålmodighed at være gift, fordi vi skal lære at høre og mærke, hvad der er vigtigt og centralt for ægtefællen. Der er ingen, der kan vide, hvad den anden tænker.

Vi er mange mænd, som ikke kan se, hvornår der trænger til at blive støvsuget. Så kære kvinder, forvent ikke, at vi kan tænke os frem til det, men sig det til os. Det er ikke af ond vilje, men vi tror og håber på, at Gud har skabt os med andre evner.

Og kære mand, hvis du har lyst til at komme ud og se fodbold med kammeraterne på søndag eftermiddag, så fortæl det til din kone. Hun kan ikke læse dine tanker og drømme.

Gary Chapman beskriver de fem kærlighedsprog: anerkendende ord, tid til hinanden, gaver, tjenester, fysisk berøring.¹ Han mener, at vi

Per Bøndergaard, f. 1970

Erhvervs- og landbrugsrådgiver
Fritidsprædikant i LM
jpbondergaard@gmail.com

alle har et primært kærlighedssprog og et eller to sekundære.

Og da kærlighedssprogene sjældent er ens for de to parter i et ægteskab, betyder det, at der skal læres noget. Nemlig, hvordan fylder jeg min ægtefælles kærlighedsbeholder, så han/hun føler sig elsket. Ikke bare lige nu, men sådan generelt i sit liv.

Det er, som når man tjekker olie på bilen: Hvis først niveauet er kommet under stregen, eller pinden slet ikke kan nå olien, kan der allerede være sket en varig skade.

Sørg for, at kærlighedsbeholderen aldrig er ved at blive tom. Det kan fx gøres ved at:

Prioritere hinanden

Allerede i forordningerne i mosebøgerne blev det sagt, at der skulle være tid til at være ægtefolk (5 Mos 24,5).

Tage væk fra dagligdagen i en weekend eller to om året

Bedsteforældre eller gode venner kan sagtens passe børn, uden at hverken børn eller bedsteforældre tager skade af det.

Det er ingen skam at have problemer i ægteskabet, men det er en skam ikke at gøre noget ved det.

Læse en bog² sammen eller bruge nogle spørgsmålskort³

Selvfølgerlig må I også selv tage et emne op, men jeg kan varmt anbefale at benytte en bog eller et spørgsmål, I ikke selv har fundet på. Så kommer I nemlig til at snakke om emner, I ikke vidste var vigtige.

Aldrig forlade jeres hjem uden at have sagt farvel og givet din ægtefælle et kys.

Derudover vil jeg sige, at mobiltelefonen kan være en rigtig dræber af jeres samvær, uanset

om det er en gåtur, middag for to, eller når I sidder tæt i sofaen. Læg den gerne væk, når I er sammen. Men modsat kan den være gnisten, der holder liv i bålet, når I er på arbejde, kursus eller væk fra hinanden. En lille hilsen som ”Jeg savner dig” eller ”Glæder mig, til du kommer hjem” kan være fantastisk at få midt i en hård og måske trøls arbejdsdag.

For dem, som ikke synes, de er verdens bedste til det skrevne sprog, så findes der et utal af GIF'er, som sender hjerter, kram, kys og søde ord.

Tag Gud med

Vi hører nogle gange velmenende kristne, der siger, at vi bare skal bede, når noget er svært. Og det skal vi også. Indimellem kan det dog godt opleves, som om Gud ikke lytter.

Men ligesom en skammel står bedst på tre ben, er et ægteskab mellem en kvinde og en mand stærkest og bedst, når Gud er et helt naturligt ”tredje ben” i vores parforhold. Når vi hver dag beder Gud styrke vores forhold og kærligheden imellem os, får vi en hjælp, vi måske ikke fysisk kan se, men som ikke desto mindre er reel.

Vi skal fortsætte med at bede – også de dage og perioder, hvor det kan føles, som om Gud ikke hører det. Og de dage skal vi endnu mere takke Gud for vores ægtefælle. Takke for det, vi har sammen – også selvom det kan føles som meget lidt.

Det er nemlig svært at være sur og gal på en, man takker for. Når du takker, åbner du op for, at Gud kan vise dig, hvad du kan gøre for at komme over ”bakketoppen”.

De andre kæmper også

Da vores børn gik i skole, var der af og til lus på skolen. Så skrev læreren ofte til os, at det ikke var en skam at have fået lus ind i hjemmet, men det var en skam ikke at gøre noget ved det.

Jeg tænker, det er lidt det samme med vores ægteskab. Uanset hvor lang tid vi har været gift, hvad vi har med i livets rygsæk, og hvorfor vores ægteskab føles trist og svært, kan vi gøre

noget ved det. Det går først helt i stykker, hvis ingen forsøger at reparere det.

Man kan fx begynde med de ovennævnte ting i hverdagen, og hvis de ikke virker, kan det være en god idé at henvende sig til en af de mange kristne parterapeuter, præster eller ansatte i de kristne organisationer,⁴ som er uddannede til hjælpe ægteskaber med at blive hele igen.

Noget af det, jeg har opdaget ved at snakke med mange forlovede eller gifte par, læse bøger og deltage på seminarer, er, at der aldrig er nogen, som er det eneste par med deres udfordring.

Ofte hører man, at parret ikke har fået taget fat på det svære, fordi ”alle andre par ser så rigtige og lykkelige ud”.

De har en oplevelse af, ”at det nok kun lige er os to, det er galt med. Vores problemer skyldes nok også bare, at jeg er, som jeg er.” Eller også er det, fordi man er blevet gift med den eneste i verden, som ikke har et glimt af romantik i sig.

Men min erfaring er: Det er grænsende til mega meget usandsynligt, at jeres udfordringer eller problemer i ægteskabet er så unikke, at det er et uhørt problem hos en parterapeut.

Vi er ofte rigtig gode til at sætte en facade op, når vi er til møde eller gudstjenester i missionshus og kirke. Men vær sikker på, at der også er andre, der kæmper med kærligheden. Den sikreste vej til skilsmisse er at lade være med at gøre noget. Erkend og søg hjælp – Gud har udrustet nogen, der gerne vil lytte og vejlede.

Er det bare for min egen skyld, jeg skal kæmpe for mit ægteskab?

Jeg er overbevist om, at noget af det bedste, vi forældre kan give til vores børn, er et hjem, en base, hvor de oplever fred, ro, kærlighed og plads til at være den, Gud har skabt dem til at være.

Den sikreste vej til skilsmisse er at lade være med at gøre noget.

Som kristne ønsker vi at formidle Guds og Jesu kærlighed til os videre til vores børn. Her er vores eget ægteskab et af de bedste billeder, vi kan vise dem.

Det er faktisk overraskende, hvor meget vi kan klare her i livet af modgang, sygdom, sorg og andet svært, når de fundamentale ting i vores ægteskab er på plads:

- Tryghed – Vi bliver sammen, fordi vi har lovet det.
- Taknemmelighed ... i hvad lykke, Gud tilskikker os.
- Accept af, at vi er forskellige – hvilket også er en styrke i forhold til vores børn.
- At føle os elsket ... fx ved at føle sig prioriteret eller ved at blive mødt af et smil, når man kommer hjem.

For når vi ved, vi ikke står alene, men har vores kone/mand at læne os op ad, tør vi stole på, at der igen kommer dage med medgang, søde ord og oplevelse af livets ”kærlige omfavnelse”.

Men vi må huske:

- Det er i hverdagen, kærlighedsbeholderen løbende skal tjekkes og jævnlige fyldes op.
- Det er i hverdagen, vi skal føle os elsket og savnet.
- Det er i familien, vi skal have vores base, føle os trygge og tanke energi til vores hverdag.

Hvis ikke du kan sige ja til de tre punkter, er det måske tid til at opprioritere dit ægteskab og din ægtefælle. ■

1 *Kærlighedens 5 sprog*, Fokal

2 fx *Ægteskabet – et enestående venskab* af Lise og Frederik Berggren Smidt, *Det meningsfulde ægteskab* af Kathy og Tim Keller, *Min elskede er min og jeg er hans* af Henrik Nymann Eriksen, *Når I har sagt ja* af Per Bøndergaard, *Kæmp for kærligheden* af flere forfattere

3 *Go' Samtale Parudgave*, Simply Family

4 Se fx dlm.dk/lm-danmark/familie, familiearbejde.dk og agape.dk/terapi

Fra bønnens verden

BOGANMELDELSE AF ESTER FRICH DAM-LARSEN

Fra bønnens verden

Ole Hallesby
Lohse, 2023
176 sider, kr. 199,95

Ole Hallesbys klassiker *Fra bønnens verden* er nu udkommet i en 4. udgave, som er sprogligt opdateret og har fået et mere tidssvarende layout.

Jeg indrømmer, at jeg aldrig har fået læst den ældre udgave, selvom den står på bogreolen. For det kan virke skræmmende at åbne en bog om bøn. Peger den på ting i mit liv, som kræver en uoverskuelig og gennemgribende omvæltning? Finder jeg ud af, at jeg hele mit liv har bedt *forkert*? Vil jeg herefter gå og have dårlig samvittighed, fordi jeg ikke lever op til forfatterens eksemplariske bønsliv?

Disse tanker forsvandt næsten i samme sekund, jeg åbnede bogen. For allerede i de første linjer gør Hallesby det klart, at det ikke er *vores* bøn, der sætter Jesus i bevægelse, men *Jesus*, som bevæger os til at bede.

Dermed er bønnens resultat ikke afhængig af vores brændende følelser eller gennemtænkte formuleringer.

”At bede er ikke mere indviklet end at lukke op, så Jesus kan komme ind til vores nød og bruge sine kræfter,” skriver Hallesby. Her må man sænke

De korte afsnit gør det muligt at læse bogen i mindre bidder, så man undervejs kan reflektere over det, man har læst.

skuldrene og ånde lettet op.

Den pointe udfoldes på de efterfølgende sider, så man som læser bliver helt klar over, at selvom bønner er vigtige, må den ikke blive til lovtrældom. Der bruges mange eksempler og forskellige formuleringer, som på sin vis kan virke gentagende, men også skærer det ud i pap – og det kan vi sandelig have brug for en gang imellem.

Dermed ikke sagt, at Hallesby negligerer bønslivets udfordringer. Tværtimod italesætter han dem på en ærlig og ligefrem måde, der gør det tydeligt, at han selv kender til op- og nedturene. Netop derfor kan han også bruge sit eget liv til at fremlægge bud på, hvordan udfordringerne overvindes.

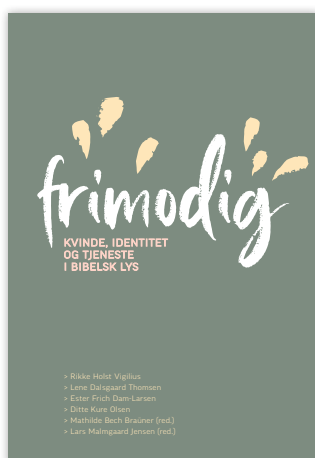
Der er ikke tale om letkøb-

te løsninger eller en guide i stikordsform til det ukomplicerede bønsliv. I stedet tager han læseren ved hånden på en vandring gennem 11 kapitler, der hver består af nogle afsnit i en overskuelig længde. Hvert afsnit har sit fokus, og der er stor chance for, at man som læser støder på noget, der giver genklang i ens eget liv. De korte afsnit gør det muligt at læse bogen i mindre bidder, så man undervejs kan reflektere over det, man har læst.

Den sproglige opdatering gør bogen nem at læse, og denne udgave kan sagtens stå side om side med den gamle på bogreolen. Jeg sidder tilbage med en overbevisning om bønnens kraft og en glæde over, at Gud har givet os den mulighed. ■

Frimodig

BOGANMELDELSE AF EMILIE SLOT KNUDSEN

Frimodig

Kvinde, identitet og tjeneste i bibelsk lys

Mathilde Bech Brauner og Lars Malmgaard Jensen (red.)

LogosMedia, 2023

144 sider, kr. 149,95

Frimodighed er det stik modsatte af, hvad jeg ofte har oplevet, når jeg er stødt på Paulus' formaninger om, hvordan jeg som kvinde bl.a. skal "underordne" mig og "tie stille" i menigheden (Ef 5,24; 1 Tim 2,11; 1 Kor 14,33f).

Derfor var jeg spændt på indholdet i denne nye bog – efter at have set titlen, som netop er *Frimodig*.

Bogen består af en indledning af de to redaktører og hovedforfattere, herefter fire essays og til sidst to kapitler om køn i psykologisk og bibelsk perspektiv. Bogens ærinde er ikke at svare på alle de spørgsmål, der kan rejse sig, men at give indspark til at forstå og komme rundt om formaningerne.

De fire essays er skrevet af fire forskellige kvinder, der giver deres indspark om det at være i tjeneste som kvinde. Det vedrører både ægteskab og menighedssammenhæng, hvor vi møder formaninger om komplementarisme (samspillet mellem mænd og kvinder, der er skabt af Gud med lige værdi, men med forskel i opgaver og funktion, red.).

Alle bogens kvindelige for-

fattere giver udtryk for, at de har eller har haft vanskelig ved at forstå disse formaninger. De formår alle at give gode og lærerige input til, hvordan spørgsmålene kan mødes, og hvordan en kvindes tjeneste kan se ud.

Vi lever i dag i et samfund, der i høj grad er fokuseret på ligestilling og feminisme. Og med de røster i baghovedet kan det være svært at forstå, hvordan Paulus' ord skal læses. Kan det virkelig passe, at jeg skal underordne mig og tie stille? Kan forklaringen være, at ordene er skrevet i en anden tid, så jeg derfor ikke skal videreføre dem til min nutid?

Men nej, Bibelens ord er Guds ord. Derfor må jeg gå ind i Ordet og tage fat på, hvad det betyder for mig i dag. Det er

bogen klar om, og den hjælper mig til at se *det store grundlæggende billede* fremfor *det lille kontroversielle billede*.

Bogen lykkedes med at give mig frimodighed. Frimodighed til at sætte mig mere ind i Guds tanker og gode intention med komplementarisme.

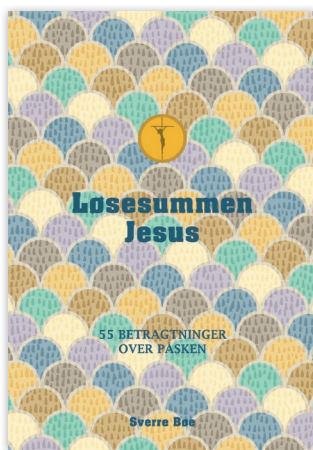
I ordet *komplementarisme* ligger en ny måde for mig at anske temaet på – en ny vinkel. I det ord læser jeg ligeværd, at mænd og kvinder har lige stor værdi og komplementerer hinanden i de forskellige roller og opgaver, vi er blevet givet. Det giver mig mod til at lade mig bruge i tjeneste for Jesus både i menigheden og ægteskabet.

Bogen er oplagt at læse sammen med andre. Der ligger mange gode indspark til videre drøftelse. ■

De fire essays er skrevet af fire forskellige kvinder, der giver deres indspark om det at være i tjeneste som kvinde.

Løsesummen Jesus

BOGANMELDELSE AF FLEMMING HANSEN

Løsesummen Jesus

55 betragtninger over påsken

Sverre Bø

LogosMedia 2023

216 sider, kr. 199,95

Løsesummen Jesus er en let tilgængelig, opbyggelig bog, som indeholder 55 lidt længere andagter. Hver andagt er på ca. tre sider og kredser om emner, som på en eller anden måde har tilknytning til påsken.

Forfatteren skriver selv i forordet: "Jeg vil i denne bog gerne tage dig med på en vandring ind i Bibelens store fortælling om påsken. GT og NT har meget at fortælle os om jødernes påskefest, om offerordningerne, om Messias-profetier og om, hvad der skete med Jesus i påskeugen i Jerusalem. Og ikke mindst lærer apostlenes breve os, hvad dette betyder for os, som tror."

Lige nu nærmer vi os påsken, og mange af os har god brug for lidt ekstra hjælp til at blive stille for budskabet om, at Jesus blev vores løsesum for Gud. Det kan bogen bruges til.

Sproget flyder let, og stykkerne er krydret med mange hverdagsoplevelser og livshændelser som gode illustrationer til det, påsken handler om. De mange små – ofte personlige historier og eksempler – illustrerer på en fin måde forfatterens opbyggelige pointer.

Når han fx fortæller om for-

Stykkerne er krydret med mange hverdagsoplevelser og livshændelser som gode illustrationer til det, påsken handler om.

hænget i templet, der flængedes fra øverst til nederst, da Jesus døde på korset, begynder han med en kort fortælling fra murens fald i Tyskland i 1989, hvor han selv studerede på det tidspunkt. Glæden var enorm over, at der blev åbnet op til friheden. Jesus vandt os evig frihed og glæde ved at blive vores løsesum, så forhænget, der skilte os fra Gud, blev flænget.

Stykkerne indledes ikke med ét vers som andre andagtsbøger, men stykkerne emmer af stor bibelsk og historisk indsigt, og oftest fletter Bø flere gode skriftsteder ind i sine betragtninger, der har personlig adresse.

Ved første øjekast virkede det lidt flimrende for mig, men efterhånden blev jeg slået over, at bogen i al sin enkelthed og med sine mange små

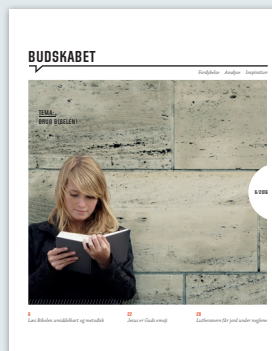
hverdagsbetragtninger, både i forhold til bibelsk og vores egen tid, siger et stille ord om Jesus som min frelser.

I Tanzania, hvor jeg p.t. er på en kort undervisningstur, lever mange stadig et kristenliv, hvor de stræber efter at gøre sig gode nok for Gud – og ængstes over ikke at kunne det. Jeg tror, de ville have stor glæde af bogen her, hvis den kunne skrives med afrikanske eksempler.

Vi har alle brug for evangeliet om, at vi er købt fri, helt fri, ved Jesu blod. Og vi, der hører hjemme i Norden, har her fået en god og enkel bog, som forkynder dette evangelium for os. Samtidig giver den os en lille indføring i baggrunden – også GT's baggrund – for de afgørende begivenheder, der skete i påsken. For vores skyld!

Bogen anbefales som en god, ekstra påskebog. ■

HJÆLP TIL AT FORSTÅ DET, DU LÆSER

BRUG BIBELEN!

Temaet i Budskabet nr 6/2016
Læs magasinet på budskabet.dk

INNSIKT

Studieutgave til Det Nye Testamente
Norsk Bibel, 2009
1047 sider, kr. 199,95
(hos Forlagsgruppen Lohse)

En nyttig opslagsbog til bibellæsning og forkyndelsesforberedelse. Den indeholder hele NT på norsk og er lillebror og supplement til *Bibelen Ressurs*.

Ved hovedord står et tal, der henviser til den 300 siders græsk-norske ordbog, der er bagerst i bogen. Ordbogen forklarer, hvad ordene betyder, og hvordan de bliver brugt i NT.

Innsikt har korte indledninger til alle NT's skrifter og er indbundet i høj kvalitet med smudsomslag.

Glædelig påske!

Frydetonen
går mod tronen,
genlyd giver Himlens hal:
Lov og ære
Herren være,
fjernt og nær han prises skal!
Alt det skabte,
men fortabte,
kan nu rejses fra sit fald.

Graven bæver,
Jesus lever,
han, som for vor synd var død;
han har vundet,
livet fundet,
og hans sejr har endt vor nød;
knust er slangen,
løst er fangen,
slukt af nåde Helveds glød.

Hvad jeg skyldte,
han opfyldte,
min opstandne Herre Krist;
vredens luer
mer ej truer,
Gud min Fader er for vist;
dræbt er døden,
endt er nøden,
og besejret Satans list.

Evig sejer
nu jeg ejer
altid, Herre Krist, i dig;
jeg har vundet,
du har fundet
fuld retfærdighed til mig;
skyld foruden
kommer bruden
nu med lovsang frem for dig.

*Venantius Fortunatus omkr. 600,
Chr. Dick 1867, bearbejdet 1895.
SOS 219*

TEMA:

Forstår du det, du læser i Bibelen?

”Han læser teksten, som Fanden læser Bibelen.” Ikke ligefrem et kompliment. Ordsproget bruges, når nogen fordrejer eller misbruger en formulering. Og selvom de færreste er bevidste om det, henviser det til en reel virkelighed: Satan fordrejer sandheden – og bruger også Bibelen til det.

Som kristne ønsker vi at høre efter, hvad Gud siger til os – og lytte til hans intention, hans hjerteslag, bag ordene i Bibelen.

Samtidig er vores fatteevne begrænset, og vi har en syndig tilbøjelighed, der nemt misforstår, overser eller læser noget ind i teksten – måske fordi det ”kildrer vores ører”.

Derfor har vi brug for at hjælpe hinanden:

- Hvordan kan vi bedst læse, forstå og anvende Bibelen, som den var tænkt?
- Hvor bogstaveligt skal bibelteksterne forstås?
- Hvad er forpligtende for os, og hvad er bare eksempler?
- Kan vi i det hele taget udlede noget som helst af teksten i en tid, hvor man lytter mere efter egne behov, tanker og fortolkninger, end man bøjer sig for Guds evige ord som autoritet?

FOTO: FREEPIK

*Gud vil bruge de troendes enhed og
forskellighed til at vinde flere for sit
rige og til at øve diakoni i verden.*

CARSTEN HJORTH PEDERSEN SIDE 27

*Jeg har mødt en Gud,
der tager sig den
nødvendige tid til at
frelse mig.*

**ALEX DAHL KARLSEN
SIDE 3**